



Мүнөөдөр ханаемнай зобооно

ЭДЭБХИТЭЙ АЖАЛҮУД ЭХИТЭЙ

Зунай үе сагай ханаа амархан байдал холодожо байна гэбэл, ехэ алдуу болохогүй байгаа. Гэбэшье, мүнөөнөө ута унжагай үбэлэй хүйтэн үдэрнүүдые дабаха, хуралсалай цэнэ жэлье муртэйгөөр угтаха, поли дээрэ ургахан ургасаяа гээлтэ хороолтогүйгөөр хуряжа абаха - эдэ бүгэдэ асуудалнууд хойшо олуулашагүйгөөр шийдхэгдэхэ ёһотой болоод байна. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлгшын Нэгдэхи орлогшо В.К. АГАЛОВ Правительствын заседаниин дүүрэмсээр үнгэргэгдэһэн республикын районуудай өөһэдэн хүтэлбэрийн гулваануудай зүблөөн дээрэ эдэ бүхы шухала асуудалнуудые яаж шийдхэхэ тухай хөөрөлдөб.

Урданайхидал мэтээр нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн гулваанарые хүл дээрэнэ зогсоожо, харюу абаха гурим мүнөө болонхой; мүнөө өөрынгөө дураар боложо, ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрөжэ үгэнэ. Мүнөө нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаанууд республикын засагай зургаанууд а тухаламжагүйгөөр юумэ хэхэ,

бүтээхэн бэрхэ болонхой. Юундэб гэхэдэ, коммунальна ажахые хайнаар хүдэлгэхэ, заһабарилга хэхэ салын хүлэ түлэхэ гэхэ мэтэ асуудалнууд эгээл хүшэр асуудалнууд ха юм. Хүдэлмэришэд, таряашадта, бүхы хүн зондо мунгэ үгэнгүйгөөр гансал тэдэнэй эдэбхи үүсхэлдэ найдажа болохогүй байна бшуу.

Зарим асуудалнууд зүблөөн дээрэ тэрэ дороо шийдхэгдээ: В.К. Агалов республикын финансын министерствэдэ зохио даабаринуудые үгөө. Гэхэ зуура районуудта түлишэ үгэхэ тухай асуудалай арсалдаатай байһан тала тэрэниие дахинаа зүбшэхэ гэжэ хэлсэб. Даб дээрэ шийдхэгдэжэ болохогүй асуудалнуудые дайралдана. Жэшээхэдэ, Сэлэнгын райондо мунгэ зөөри нэмжэ үгэхэ пункт бюджет соо хараалагдаагүй байгаа һэн. Гэхэ зуура, тус райондо заагагүй туһалха хэрэгтэй гэжэ мүнөө элирбэ. Республикын бюджетдэй бүхы мунгэ зөөриие хубаарилһанай удаа хайшан гээд Сэлэнгын райондо мунгэн үгэхэ болоноб? Даб дээрэ райондо үгтэһэн мунгэнһөө зарим хубиение Сэлэнгын аймагта үгэхэ дуратайшуул юрэдөө

олдобогүй. Ушар тиммэһээ асуудалаар ямар таарамжатай шийдхэгдэб абтаха ёһотой болоно.

Трансфертгээр ерэнэн мунгэ республика абахадаа, хүнөө мунгэ үгэжэ, үбэлдэ бэлдхэгдэжэ хүдэлмэри дүүргэхэ арга олоо юм бээ. Мүнөө дээрэ байрын-коммунальна ажлын бүхы хүдэлмэрийн гурбанай хубинь дүүргэгдээд байна. Иорон доторнай иимэ байр тохёолдонхой гэхэдэ, мунгэ байдал тэрэ дандаа хайжа бэшэ. Түрүүлгшын ээлжээр түлишын-элшэ хүснэгт комплексдо мунгэн үгтэ ёһотой. Түлишэ ба элшэ хүснэгт түлөө зээлитэй предприниматель болон эмхи зургаанууд хүндэшг болохонь ха.

Үблэ тэжээл бэлдхэгдэжэ хуряалга олон хүнэй зобооно. Мүнөө дээрэ тэжээлэй 17 процент бэлдхэгдээ байна. Тийхэдэ хуряалгада хабаадуулаа конбайнуудай 50 процент заһабарилагдаа гэжэ республикын хүдөө ажалай эдэе хоолой министр Семёновой элдэһэнэ амар Энэ хэрэгтэ сагай улаар таарамжатай байбагүй. Түр таряанай ажалай үрэ дээрэ



Хориин аймагай Үдын хубинь - хамтын предпритийин ахалагша хонишон Владимир Санжажитов

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭНЭ АСУУДАЛ ганса мүнөө табигдана бэшэ. Мунгэн (серебро) тухай, мун манай эндэхи зоной бүри урдань мунгэ газар дороһоо малтажа абадаг, тэрэниие хайлуулжа, шудхажэ, эдэб хэрэгсэлнүүдые хэдэг байһан тухай республикын газетэнүүдтэ үсөөн бэшэ бэшгэдэһэн.

Жэшээн, мэдээжэ эрдэмтэн, геолого-минералогийн эрдэмэй доктор А.Л. КОВАЛЕВСКИЙИИ олохон статья, мэдээсэлнүүд манай "Буряад үнэн" газетэдэ 1991 онһоо хойшо үе-үе болоод лэ толилогдодог.

Мүнөөшье тэрэ энэ асуудалда олонийтын анхарал хандуулха, орон нютагаймнай байгааилин баялигуудай нэгэн болохо - мунгэ олзборилхо хэрэгтэ зоние хабаадуулха зорилготойгоор энэ статья бэшэбэ.

Тиммэһээ тус статьяень толилходоо, энээгээр олон зон хонирхохо, тэрээн тушаа уншагшад өөһэдэнгөө ханамажа, ажаглалтануудаашье бэшэхэ аабза гэжэ найданабди.

I. УЛЬГЭР ДОМОГТО ОРОНОН БАЯЛИГ

БУРЯАД АРАДАЙ эртэ урдын эпос Гэсэр Богдо хаанай домог туужа соо мунгэн гэгһэн үгэ 220 дахин дурдагдаһан байдаг. Гэсэр тухай үльгэр соо Хитад ороной Хуанхэ гэжэ шара мурэнһөө эхилээд, алта, мунгоор баян хойто зүгэй орон нютагууд (тэрэнэ Яхад орон байжа болоо) баһал оло дахин дурдагдана. Гэсэр хаанай ябаһан газарые географическа карта болгон зураа һаа, мунгэн ордонуудайн байһан газараар мунгэн, алтан элбэг байгаа гэжэ ойлгохоор байхал даа. Мун буряад арадай бусад үльгэр, домог, угай бэшэг, эдэб хөөрөөнүүд соошье сагаан алтан (латина), шара алтан, сайбар мунгэн, улаан зэд (медь), хара туулган (свинец), сагаан туулган (олово) гэгһэн үгэнүүд оло дахин дайралдадаг.

Эдэ бүгэдэнһөө тухайлхада, Буряад орондо бүри урдань алтан, мунгэн, платина гэхэ мэтэ үнэтэ зүйлнүүд элбэг абтадаг байгаа гэжэ лаб ойлгохоор. Тэрэ сагта тиймэ эд хэрэгсэлнүүд дан элбэг дэлбэгээр ондоо тээһээ асарагдаагүй ёһотой.

Үшөө нэгэ түүхын жэшээ дурдая. Уран зохёолшо Пикуль гэгшын бэшэһэн ном соо иимэ үгэнүүдые уншаа һэм: "Шаргануудай уланууд шааяна, ханхинана, хасагууд хазаар морёор харайлагдана. Мунгэ, алта, ангай арһа Москва абаашажа ябанад. Эдихэ садахагүй, хомхой Москва руу". Үнэхөөрөө 200 гаран жэлэй саана Шэтын областин Нэршүүгэй заводһоо хэдэ ехэ мунгэн тийшэ абаашагдадаг байгаа гэшэб. Тэрэ мунгэнэй уг унгиие шэнжэлхэ хэрэгтэ манай Буряадай мэдээжэ эрдэмтэн,

түүхын эрдэмэй доктор И. Я. Асалханов олохон жэлдэ оролдоһон, энээн тушаа бүхэли монографи бэшэһэн байха.

Тэрэшэлэн Россин Эрдэмэй Академиин Сибириин отделенийн Буряадай Эрдэмэй түбэй хуушан гар бэшгүүдэй хадагалса соошье мунгэн тухай нилээд хонирхолтой мэдээсэлнүүдые оложо болохо. Хуушан монголоор бэшгэдэһэн литературна материалнууд соо "хүндэ мунгэн", "сагаан алтан" гэжэ бэшэхэдэ, платина тухай хэлэнэ гээд ханахаар. Эндэ онсо анхарал татаха юумэн гэхэдэ, түүхэй эдэй хайшан гээд олдодог, яажэ малтагдажа абтадаг, хайлуулагдадаг, шудхадар байһан тухай бэшгэдэһэн материалнууд тон хонирхолтой.

Урдань Буряад ороной зарим дасангуудта алтан, мунгэн, зэд гэхэ мэтэ үнгэтэ металнуудые шудхадар үйлдэбэри биһууһан.

"Дасангууд ба мунгэн" гэгһэн темээр шэнжэлгэ хээ һаа, нилээд олон хонирхолтой юумэ оложо болохоор. Ушарын гэхэдэ, дасангуудта ламанарай дунда эдэб уран бэрхэ алташа, мунгэшэ дархашуул, бурхан шудхадар, эдэбашагта малтамал бэдэрдэг мэргэжэлтэд байһан. Энээн дээрэһээ дасангуудай түүхын документнүүдые шэнжэлбэл хонир бэлэй.

Мунгэнэй түүхэ тухай олохон юумэнүүдые археологуудшье тодорүүлжа болохо байна. "Хуннууд болон мунгэн" гэгһэн темээр хуннуудай археологийн 100 жэлдэ зорюулагдаһан конференци дээрэ хонирхолтой хөөрөлдөө эмхидхэжэ болохо гэжэ хананаб.

Мун баһа Буряад орондо геологуудай хада уулануудаар бэдэрлэг хэхэдэ, томо мунгэ олоһон ушаршье бии. Ахын, Захааминай, Баргажанай, Баунтын аймагуудта нэгэ

килограмм хүрэтэр мунгэнэй олдоһон тухай хураг дууддадаг. Бүри урдань хэдэн арбаад, зуугаадшье килограмм шүүгүүртэй мунгэн олдодог байжа болохо.

Мунгэн тухай хэлэхэдэ, алта дурдалсаагүйдэ аргагүй.

Түрэл ороноймнай түүхэһээ

Тэрэнэй һүүлдэ Совет засагай тогтоһон саһаа хойшо баһал оронсоо юрын зоной байгааилин алта, мунгэ олзборилхо, бэдэрхэ хэрэгые хонирһон Сталинай шанга хуули гарһан юм. Хуушанай үбгэд, хүгшэдтэй хөөрөлдэхэдэ, тэрэ үедэ алтан,

болошоо. Энээн дээрэһээ газар нютагуудай хуушанай нэрэнүүдые оложо, хэрхэн шадаа һаа, нилээд хонирхолтой юумэн эрхэ һэн. Жэшээн, үшөө олохон гол, горхо, ууланууд мунгэн, мушгэ, Алдан, Алтата, Алташа, Зэдэ

МҮНГЭН - МҮНХЭ ЭД

Байгааида эдэ хоёр металл сугтаа шахуу зэргэлжэ байдаг гэжэ үнийнэй мэдээжэ. Заримдаа тэдэ хоёр хамта холисолдонхой байдаг. Жэшээн, 583-дахи холисын алтанда 58,3 процентнь алтан, 41,7 процентнь мунгэн байдаг юм. Харин бүхыдоо сөбэр, заахашье холисогүй 100 процентын алтан байгааида үзэгдэдэггүй.

Гадна бүри урдань платиные мунгэн, сагаан хүндэ мунгэн гэжэ буруу тоолодог байһан. Платина гээшэ юрын мунгэнһөө хүндэ, алтанһаашье дээгүүр сэнгтэй металл шуу.

Эндэ үшөө нэгэ иимэ юумэ хэлэжэ болоно. Буряад орондо урдандаа юрын зоной алта, мунгэ олзборилхонь хорюултай байһан. Илангаяа буддын шажантан тиймэ хорюул шангаар хэжэ эхилһэн. 200 жэлэй саана Захааминай аймагай Санага нютагта түрүүлгшын дасан баригдахада, мунгэтэ добуун дээрэ бодхоогдон юм гэхэ.

Тийгээд Зүүн-Адаг газарташье баһал мунгэ бэдэрхэн хорюултай болоо һэн. Удангүй 1838 ондо Россин хаанай хууляар үнэтэ металл, шулуу бэдэрлэгдэ шанга хиналта, хорюул тогтоогдоо бэлэй. Энэнь ямар зорилготой байгааг гэхэдэ, агууехэ эзэн хаанай зөөри хэрэгсэл гэжэ соносхоод, байгааилин баялигуудые гол түлэб өөһэдөө эзэмдэхэе, мэдэлдээ абахаяа хананан хэрэг гэжэ ойлгохоор. Тийгэжэ байгаад, хаанта засаг алта, мунгэ олзборилхо талаар зүбшөөл (лицензи) хирин гүрэнэйхидтэ ямаршье хаизарлалтагүйгөөр үгэдэг һэн.

мунгэн тухай ама гараханшье аюултай байһан гэлсэдэг. Хүнүүд өөһэдөө мэдээд, тиймэ малтага, бэдэрлэг хэбэл, дары түрмэ түлшэдэ хаагдаха байгаа бшуу. Эгээл тэрэ үедэ Хурамша, Кокорино, Калёново шадар алта бэдэржэ байһан хитадууд ажаллаа зогсоогоо юм.

Энэниие юундэ дурданабши гэхэдэ, тэрэ сагай хорюул тухай документнүүдые уудалжа үзэбэл, хаана алта, мунгэ бэдэрхэ хүдэлмэри хэгдэдэг байгааг гэжэ тэрээн соогуур газар нютагуудын тодоор заагдаһан байхал ёһотой. Тиймэһээ мүнөө сагта ехэ хорюулай үгы болоод байхада, мангэй Буряад Республикын арад зон байгааилингаа баялигуудые өөһэдөө бэдэрхэ, хэрэглэхэ эрхэтэй ха юм.

II. ГАЗАРАЙ НЭРЭНҮҮД ЮУ ХАРУУЛНАБ?

СИБИРИИН арадууд, тэрэ тоодо Буряад оронойшье зон газар нютагуудта топографическа нэрэ (топонимика) үгэхэдөө, энээндээ гүнзгэе үдха шанартайгаар хандадаг байгаа гэжэ ойлгохоор. Жэшээн, нютаг бүхэндэ заахан гол горхонууд, хүтэл дабаан, хада уула, хүндэ жалганууд хуу өөр оорын нэрэгтэй байдаг гүб даа. Тэдэнэй бүхы нэрэнүүд топографическа карта дээрэ тодоор тэмдэглэгдээгүйн харамтай. Хожомшоог тээ тэдэ газарнуудай нэрэнүүд ород нэрэнүүдтэй холисолдоод, ойлгогдосогүй худхалая

гэхэ мэтэ нэрэнүүдтэй байһан Тиймэ нэрэ дэмы үгтөөн ёһотой. Сагаан, Улаан нэрэнүүдые баһал нэрэ гэгдэ урда шанартай. Тусхайн Сагаан-Горхон, Сагаан-Гүб даа, гээ һаа, кварц болон алтын платинатай холбоотой болохо. Улаан хада, Улаан Горхон гэхэдэ, тэрэнэ шүүгүүр пирит, халькопирит шуу газар байгаа аалам? Тиймэ үнгэтэй шулуунуудай газарта алтан, мунгэн, платина гэхэ мэтэ болохо. Хара үнгэтэй шуу газарта марганец, тэрэ баһал алтан, мунгэн магадгүй. Ногоон үнгэтэ малахит шулуутай газарта алтанай, мунгэнэй хэбтэй бэшэ байдаг.

Жэшээн, Хори, Хая хоёрой хоорондо нэрэнүүд үнгэтэй малахит шуу газарые тэндэхи зон мунгэ гэжэ нэрлэдэг. Энэнь удхатай, хүхэ шуу (лазурит) газар. Тэрэ мунгэтэй, алтатой газар болоо аа гү гэхээр.

Мэдээжэ шэнжэлэгшэ Л.А. Абаев бэшгүүд соо "Алтан "Сутайн алтан обоо", "Алтан обоо" гэгһэн үгэнүүд дайралдадаг. Нэгэ жэшээ округго, Нэршүүгэй газар "Мунгэтэ" гэгһэн нэрэнүүд бии. Саашань-Серебрянка Золотинка гэжэ горхон нэрэнүүдые ушарна. талаарта манай эндэ Хаймагта Алтан-Булаг гэжэ тухай дуулаагүй зон ёһотой. Олон хөөрөлдэхэдэ, Байгаль Байкальск Слюдянка хоёрой хоорондо

байгш оной сентябрийн 18-да үнгэргэгдэхэ хүдөө ажарын продукция худалдагын яармаг дээрэ харагдана бээ.

Бүхэ районуудай таряа хуралгада туһалхабди гэжэ республикын Правительствоо найдуулба. Гэбэшье хүн зоной эдэбхи үүсхэл, эмхитэй хүдэмэри заагагүй хэрэгтэй гэжэ правительствын заседани дээрэ хэлэгдээ.

Республикы Правительствон Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева буралсалай шэнэ жэлдэ бэлдхэлэй хүдэмэрийн ябаса тухай зүблөөндэ хабаадагшадта мэдээсэбэ. Республикын Президентын нөөсэлгын жасааа ехээр хуушархан бургуулинуудые заһабарилха хэрэгтэ мүнгэн үгтөө. Мүнгэ зөөрээр бага хүнүүдтэ туһаламжа болгон түрүүшынхөө бургуулида ошохо үхибүүдэй үмдэхэ хубсаһан оёгдожо, түлбэриггүйгөөр үгтэхэ хүдэмэри ябуулагдана.

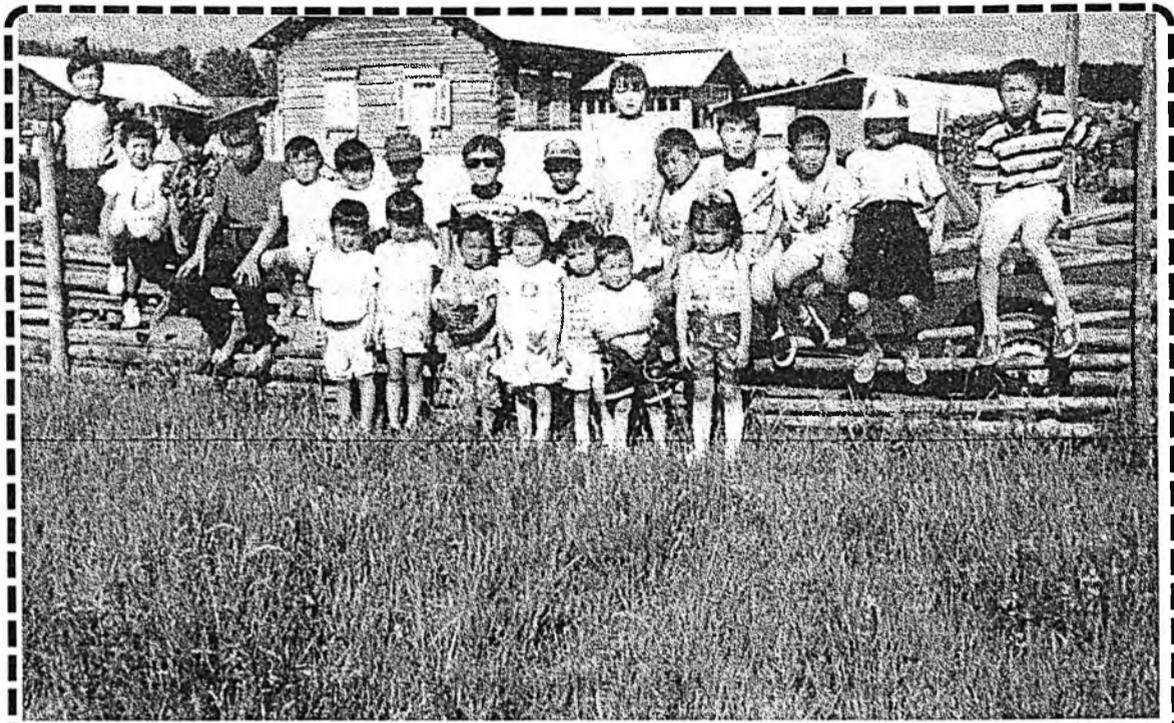
Правительствын гэшүүд август нарада болохо багшанарай конференцинуудтэ хабаадаха юм. Тэдэ конференцинууд дээрэ хүшэрхэн хөөрөлдөөн болохо гэжэ багсаагдана, тиигэбэшье республикын Правительство багшанарай коллективүүдхөө холоодохо эрхэгүй. Республикын багшанар саг болзортгоо салингаа абанагүй, олон бургуулинууд заһабарилгадана

мүнгэгүй байдалда оронхой хая юм.

Республикы Правительствон Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева үбшэн тахалһаа һэргылхэ асуудалда горитой анхарал хандуулха шухала гэжэ тэмдэглэбэ. Халуун тахалһаа һэргылхэ талаар хэмжээнүүд абтабашье, иимэ аюулгүйсэдээр хойшлуулагдаа гэхын аргагүй гэжэ тэрэ нэмэбэ. Тэрэшэлэн бусадшье халдабарита үбшэн дэлгэржэ болохо байна. Ушар тиймшээ нютаг нютагуудай хэблэлдэ санитарно-гэгээрэлэй хүдэмэрие нуладуулжа болохогүй, энэ талаар онсо анхаралтай байхые аймагуудай өөһэдын хүтэлбэрийн гулаанарта һануулба.

Пенсионернүүдтэ анхаралаа нуладуулхагүй, тэдэндэ шадалаараа туһалха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Олонхи ушарта имагтал пенсионернүүдэй абадаг мүнгэнэй хүсөөр гэр бүлэнүүд ажамидаржа, ажаллажа байна бшуу. Трансфертээр ерһэн мүнгэ хубаарилхадна, энэниие хараада абаха шухала. Тодорхойлон хэлэхэдэ, республикын нэгшье район июль нарада абаха пенсийн мүнгые хүсэд түлөөгүй байна хая юм.

Республикын Правительство эдэ үдэрнүүдтэ трансфертээр мүнгэ абаха байбашье, хүнүүдэй салин хүлһэ түлэхын тула



Хүхэ мүнгэ тэнгэри дор Хүгтэй хүхюун шууялдаһаар Хүн болохо үетэмнай,

Хүдөө нютагаа суурхуулхат, Холо ойроор ябахалта, Ходол һанажа ябахалта!

В. ВАНЧИКОВАЙ фото.

банкнуудһаа урьһаламжаар мүнгэ абаха гэжэ хараална.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствон хэблэлэй албан.

# АМЕРИКАН ЭМШЭД — ЗАХААМИНДА

1991 ондо "Байкал-Мичиган: нуурнуудые абарая!" гэхэн урятай фестиваль үнгэрөө бэлэй. Энэ ехэ үйлэ хэрэг үнгэргэхэнэй һүүлээр "Иллинойс хотын болон Россин экономикын, соёлой институт" гэхэн нигүүлэсхы сэдхэлэй эмхи байгуулагдаһан юм. Тус эмхидэ американ 4 эмшэд оролсоо һэн.

Байгал далайе хамгаалхын, арюун сэбэр байлгахын тула Байгал шадарай нютагуудта ажаһуугшадтай эрхэ байдалда анхаралаа хандуулжа, хоёр талаһаа тусхай программа зохёогоод, ажал ябуулаха гэхэн һанамжанууд хэлэгдэхэн байгаа. Энэниие хүсэндэнь оруулха, ажабайдалда нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор манай республикын Элүүрые хамгаалгын министерство Америкын нигүүлэсхы сэдхэлэй эмхи хоёрой хоорондо холбоо барисаан байгуулагдаа һэн.

Гүрэнэй экономикын доройтолго арад зоной элүүр энхэдэ тон муугаар нулоолжэ байһаниинь эли. Манай республикые абажа харахада, һүүлэй үедэ эхэнэрнүүдэй нарайлаага жэлһэ жэлдэ үсөөрнэ. Захааминай аймагта 1992 ондо 12600 үхибүүд тоологдожо байһан һаа, 1995 ондо 10375 үхибүүд тоологдоно. Үнгэрһэн жэлдэ Захааминай аймаг нарай үхибүүдэй һана баралгаар республика соогоо түрүү һуурида гараа. Гансашье манай аймагта бэшэ, бүхы республика соо эхэнэрнүүдэй, нарай нялаха хүүгэдэй элүүр энхые хамгаалга хүндэ байдалда оронхой.

Тиин республикын Элүүрые хамгаалгын министерство Америкын нигүүлэсхы сэдхэлэй эмхи хоёрой хоорондо үнгэрһэн уулзалгануудай дүнгүүдээр Буряад орондо нарайлаалгын албанда ушардаг дутагдануудые усадхажа, ажалынь һайжаруулаха тусхай программа зохёогдоо. Энэ хэмжээ ябуулгын мүнгэ һомолхо харюусалга америкын эмшэд бэе дээрээ даажа абанан юм.

Эмшэдэй зохёон байгуулан тусхай программа бөлүүлгэдэ, манай талаһаа туһа хүргэхэ хэрэгтэй ааб даа.

Тиймэхэ үнгэрһэн жэлэй ноябрь нарада Буряад Республикын Правительствон Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева түрүүтэй манай түлөөлэгшэд США ошоходоо, энээн тухай тобшо тэды хөөрөлдөө хэлэн юм.

Нёдондо жэлдэ республикымнай эмшэд Висконсин штадай Райнлендер хотын клиникэдэ стажировко гаранан байна. Тус клиникын врач-гинеколог Дороти Скай энэ хоёр талын ажал ябуулгые хүгжөөхэ талаар ехэ эдэбхи үүсхэл гаргаба. Нёдондо Дороти Скай Баргажанай болон Хурамхаанай аймагуудаар ябажа, тэндэхи эмшэдэй ажал хүдэмэритэй танилсаһан байгаа. Мүнөө үедэ Захааминай аймагтай медицинн нэгдэлэй ахмад врач Д. Д. Доржиев урид тус аймагуудта ажаллажа байхаднаа хольн айлшадтай танилсаһан, тэрэнэй оролдоогоор мүнөө һаяхана американ эмшэдэй түлөөлэгшэд баһал аймагтамнай ерһэн байна.

Дороти Скайтай хамта делегациин бүридэлдэ нигүүлэсхы сэдхэлэй эмхиин президент Дайана Олмен, Доротиин эгэшэ Хелен Скай гэгшэд ябалсаа. Эхэнэрнүүдэй, нарай хүүгэдэй элүүр энхые хамгаалгын албанууд ямар эрхэ байдалда хүдэлнэб, энэ талаар юун хэгдэнэб гэжэ эмшэд ехэтэ һонирхоо, ажалынь анхаралтайгаар хаража үзөө. Саһага, Ёнгорбой нютагуудаар ябажа, тэндэхи эмшэлэгшын газарай хүдэмэритэй танилсаба.

Америкэхэ ерһэн айлшадта манай нютагай үзэсхэлэн һайхан байгаа, хүндэмүүшэ зон ехэтэ һайшаагдаа.

Н. ГАРМАЕВА.

(Мунгуйтай байжа болоо) гэжэ нэртэй газар бии гэжэ һая дуулаа һэм. Энэнь Мүнгэтэ, Мүнгэтэй гэхэн үгэ бэшэ аа гү? Тээсгэн тэндэнээ халлар асаргад Улаан-Удын дэлгүүр дээрэ худалдажа байһан нэгэ хүнтэй хөөрөлдэхэдэмни, тэрэ иигэтэ хэлэе һэн: Мангуйтай гэжэ газарта хада уулануудай шалангуудаар хэзээ нэгэтэ халгагдан багашаг нүхэнүүд, ургамалда дарагданаһан доошонь гүнзэгхын хунд нүхэнүүд (шахта) байдаг. Тэдэнь анхандаа зоной алта, мүнгэ бэдэржэ, газар онгиһон нүхэнүүд байжа болоо. Нээрээшье, урдань Буряад ороной олохон нютагуудта мангуйа ерүүл хитад зон, мүн ородуудые алта, мүнгэ бэдэржэ, олзоборилдог байгаа гү даа.

Тэрэшэлэн буряадууд нуулаггүйхэн доохонуур баһал малтага, бэдэрлэгхэдэг һаабза. Нютаг бүхэндэ шахуу урдань өөһэдын уг унгяа дамжажа ерһэн түмэршэ, алташа, мүнгэшэ, зэдэшэ дархануудай байһан ушар олон юумэ тайбарилжа үгэнэ. Тэдэнэр хаанаһаа, хайшан гээд алта, мүнгэ, зэд, туулга гэхэ мэтые абажа, хайлуудаг, шудхадаг байгаа? Энэнь хуу оорын нюусатай, үеһөө үедэ дамжуулагдадаг байжа болоо.

Зэдэ нютаг эдээр баян гэжэ үнэнэй мэдээжэ. Олон жэлэй саана тэндэхи угтай мүнгэншэ, зэдэшэ дархан Радна Дампилович Нохоровтой хөөрөлдэхэдэмни, нэгэ газарта 20сантиметр зузаан улаан зэдэй хэбтэшэ бии юм гэжэ хэлээ агнаа һэн. Тэрэ мэтээр нютагуудайнгаа алта, мүнгэнэй, зэдэй хэбтэшэ-баялигуудые мэдэхэ, олохо шадаха хүнүүд байһан ааб даа. Харин тэдэнэй нюусануудаа олондо мэдүүлэнгүй һана бараһаниинь харамтай. Мүнөө сагта алтан, мүнгэнһөө гадна платина (сагаан алтан, хүндэ мүнгэн гэдэг) ялангаяа ехэ үнэтэйдэ тоологдоно. Энэмнай алтан, мүнгэндэ орходоо нураггүй ехэ халуунда (1800-һаа 2500-3000 градуса) хайлуулагдадаг металл. Тиймэхэ манай эндэхи дархашууд бүхэли (самородок) платина олохол, тэрээгээр эдэб зүүдхэл, гоёолтонуудые хэдэг байгаа хаш гэхээр. Ушарын юуб

гэхэдэ, урданай эхэнэрнүүдэй гоёлой хубсаһанда платинаар хэгдэхэн тобшо, зүүдхэл үсөөн нэгэ дайралдадаг. Мүнөөнэй Захааминай, Ивалгын, Хорини, Баргажанай, Баунтын аймагуудай газар дээрэ урдань алтатай-платина, платинатай-алта абадаг руднигууд байһан гэдэг. Тийхэ үедэ платина гээшые зон мэдэдэггүй. Тэрэниие сагаан алтан, сагаан мүнгэн, туулган гэжэ тоолодог һэн.

## III. ЭДЭ БҮГЭДЭ ЮУНДЭ ХЭРЭГТЭЙБ?

ГАЗАР ДАЙДЫН баялигай хэдэн зуун, мянган жэлдэ хэндэшье хэрэггүй миин хэбгэхэдэнь һайн гэхын аргагүй. Илангаяа дэлгүүрэй харисаанай үедэ хүн зоной али бүхы аша туһатай ажал хэжэ, бүхы аргаар хоолойгоо тэжээхэ, мүнгэ зөөри олохо сагай ерээд байхада, байгааалингаа баялигые миин дараад нуухамнай хэр зүб бэ?

Буряад зон хэр угһаа хада уулын баялигуудые онгилохо, урбуулхагүй, энэ нүгэл гэжэ тоолодог байһан ааб даа. Үнэндөө, урдань хаанта засаг, совет хуулишые, мүн буддын шажаншые юрын зон алта, мүнгэ бэдэржэ, баяжихын аралжаа наймаа хэхын тула бү хомхойрог гэхэн удхатайгаар тиймэ хорилто хэдэг байгаа бшуу.

Мүнөө тиймэ юумэн үгы болоо. Нютагай алта, мүнгэ болон байгааалин бусад үнэтэ зүйлнүүд арад зоной, хүнүүдэй аша туһада хэрэглэгдэхэ ёһотой ха юм. Бээ даһан Буряад Республикын дэлгүүрэй харилсаанда ороод байхада нютаг, аймаг бүхэнэй зон өөһэдынгоо газар дайдын байгааалин баялигуудые өөһэдөө мэдэжэ, арга боломжынгоо зэргээр ашаглан хэрэглэхэ эрхэгтэй. Тэрэгүй һаа, хайшан гээд түргэн хүл дээрээ гараха, экономика байдлаа һайжаруулаха?

Гэбэшье энэ миин зоргондоо, хаа хамаагүйгоор хэгдэхэ ёһогүй ааб даа. Тиймэхэ манай эдэбхитэдэй бүлэгэй үүсхэлээр саашадаа "Мүнгэн зүйлнүүдые бүтээлэг һэргээхэ тухай" Буряад Республикын тогтоол гаргахаар бэлдэгдэжэ байна. Тус тогтоолой алта һаа, алта, мүнгэ,

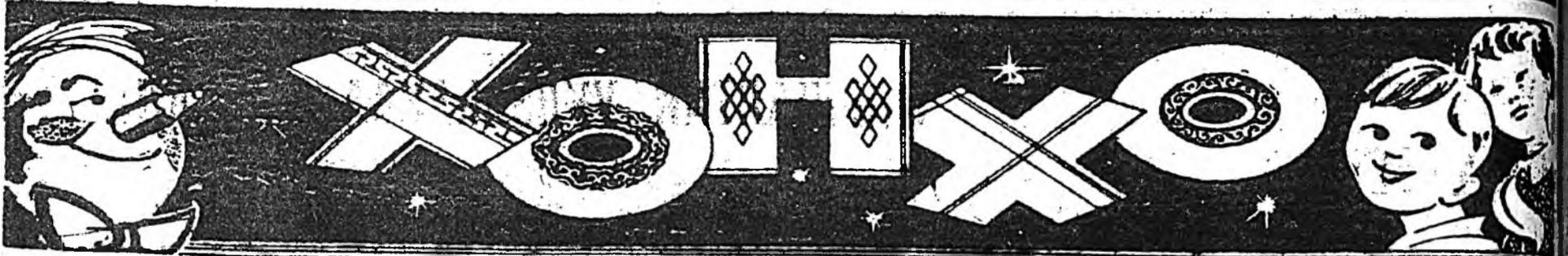
зэд гэхэ мэтые малтан абаха, бэдэрхэ нютагуудай хадын-малтамалнуудай шэнэ промшленность хүгжөөхэ аргатай болохо бэлэй. Энэ тогтоолой баталагдан абтабал, алта, мүнгэ гэхэ мэтые бэдэрхэ, малтаха зүбшөөл хүнүүдтэ үгтэхэһөө гадна тиймэ хэрэг эрхилхэ дуратай зоние урмашуулаха, али болохо хүнгэлэлтэ хуулиин ёһоор тэдэндэ олгогдохо ушартай. Тийгэбэлаймагуудай өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын захиргаанууд тусхай геологическа таһагуудтай боложо, бэдэрэлгын хүдэмэриие эдэбхитэйгээр ябуулаха аргатай.

Харин мүнөө юун боложо байна? Илангаяа хүдөөдэ залуушуул ажалгүй, хэхэ хүдэмэригүй, зайха, архи намнахаһаа ондоо юумэгүй болошонхой. Тэрээнһээ байтагай хамтын, үмсын ажалтай зоншые халуун хүдэмэрийн забһарта сүлөөтэйдоо баһал зүбшөөл абаад, алта, мүнгэнэй байхаар газар оложо, тэндэ бэдэрлэг хээд, шорой, шулуу утаабал, эсэстээ өөһэдгөө, зондошые туһатай ажал бүтээхэ һааб даа. "Ябаһан хүн яһа зууха" гэдэг гүбэ.

Гүрэн түрын зүгһөө геологи гэхэ гү, али ашагта малтамал, үнэтэй зүйлнүүдые бэдэрхэ хэрэгтэ анхаралай ёһоор табигдахаяа болёод, энэндэ мүнгэ зөөрийн өөдтэй һомологдоогүй байхада, хүн зон өөһэдөө энэ талаар ехэ юумэ хэхэ, бүтээхэ аргатай. Гансашье байгааалин алта, мүнгэ бэшэ, барилгын шулуу шохой, элшэ хүсэ үгэдэг зүйлнүүдые - нефть, газ, нүүрһэ, хүлээр гэхэ мэтые бэдэрхэ, бага багаар ашаглажа болохо байна.

Мүнгэн тухай үшөө юу хэлэхэб гэхэдэ, энэмнай яһала үнэтэй, али бүхы зүүдхэл, юумэнэй гоёолто болохоһоо гадна, тэрээгээр хэгдэхэн аяга, халбага, һэрээ гэхэ мэтэ хүнэй бөөдэ һайн. Жэшээнь, мүнгэн аяга соо сай, һу, уһа хээд уухада тон сэбэр, эдэб муу бодосууд үгы байдаг юм. Урдань буряад зон мүнгэн халбага, аяга, амһарта гэхэ мэтые үнэтэйгөөр сэгнэдэг байгаа бшуу.

А. КОВАЛЕВСКИЙ, геолого-минералогийн эрдэмэй доктор.



МИХАИЛ БАТОИН... Байгша оной ноябрь нара соо жаран наһанайнгаа жабхаланта оие тэмдэглэхээс байһан мэдээжэ уран зохёолшо, поэт, драматург Михаил Жалбуевич Батоин Хэжэнгын аймагай Эдэрмэг нютагта тоонтотой юм. Бэлиг талаантай зоной эхин үлгы болоһон Эдэрмэг нютагаа шүлэгүүд, дуунууд, уянгата расказауд, зохёолнууд соогоо нютагайнь хүбүүн магтан суурхуулжа байдаг.



дохолон шаазгай" болон бусад зүжэгүүдын хүүгэдтэ зориулагдаһан юм.

1989 ондо Бүхэроссин радиогоор соносхогдоһон хүүгэдэй радио-зүжэгүүдэй тусхай конкурсын дүнгөөр "Алтан мундартын нюуса" (ородоор "Тайна золотой Мундарт") гэхэн зүжэгэйнгээ түлөө М. Ж. Батоин дипломдо хүртэһэн байгаа.

Харин "Ногоодой сэсэн хатан" гэхэн пьесээрнь табигдаһан зүжэгтээ "Ульгэр" театрайхид Киевтэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын хоёрдохи фестивалда хабаадажа, баһал дипломоор шагнагдаа һэн. Энэ зүжэгтэ түрэл ороноо ори гансаараа түлөөлэһэн "Ульгэрэй" коллектив амжалтаараа омогорхоо һэн. Киевтэ болоһон Буряад Республикын соёлой үдэрнүүдтэ

болон түрэлхидэй һонорто дурадхаһан байна. "Буряад үнэн", "Байгал", "Хараастай" журналнуудта хүүгэдтэ зориулагдаһан зохёолнуудыг Сагаалганай найруулгануудыг саг үргэлжэ хэблэгдэжэ байһан юм. һонюуша сэдхэлтэй, даһарта эсэргүү хүсэлтэй байһан Михаил Жалбуевичийн чечен арадай үльгэрнүүд оршуулжа, "Үнэндэ" толилуулһан һэн.

Сагаан харын найр нааһан зохёолнуудыг бэшэдэг, "Ульгэр" театрта ходоодоо найруулгануудаа дамжуула байдаг Михаил Жалбуевич хаяхан "Арбан хоёр жэл" гэхэн хүүгэдтэ зориулагдаһан онтохонуудайнгаа ном хэблэ гаргуулаа. Тэрэшээли республикынгаа Эрдэмт хуралсалай министерствын захилаар хуралсалда хэрэгтэ хүүгэдэй һонирхохо номо хэблэхэ түсэбтэй, эндэ тус эмхинүүд туһалха бээ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ.

Ушөөшье олон һонин шүлэг найруулгануудыг, пьесэнуудыг хүүгэдтэ зориулан бэшэжэ зохёохо бээ гэжэ найдаг зуураа, хүүгэдэй сэдхэл эрхэ баясуулаха, жаргуулаха, хэрэгтэ гэжэ оролдодог, элдин һайша тоонтынгодо, республикынтай эдир уншагшадые дэмжэжэ үргэхэ, һонирхуулаха гэжэ сэдхэдэг уран бэшэжэ зохёохы ульһатайгаар ажаллахые хүсөөд, һайһа ханиие үрээгээд, Михаил Жалбуевичай зохёолнуудыг "Хонхо" хуудандаа гаргал багшанарай, һурагшадан анхаралда дурадханабди.

Б. ОРБОДОЕВ

# ҮХИБҮҮДТЭ МЭЭХЭЙ УРАН ЗОХЁОЛШО

Түрэл нютаг тухайгаа иигэжэ бэшэһэн юм: "Сэнгүүхэн юм даа, сэнхир номин огторгойтой тоонто нютаг Эдэрмэгнай. Налагай бооритой хада гүбээнүүдэй хаяагаар ургы сэсэгэй һалбарха хирээр, уянарта дайдымнай зэрэлгээтэн байхада, уянгата долгин тэнгэрийн уудамһаа шэнхинэн байдаг лэ. Эгээл энээхэн үеэр Хэжэнгэ голнай үбэлэйнгөө нойрһоо һэрихынгээ урдахана эрбедэнь тэнжэһэн эдир үринэрэйнгөө сэдхэлэй хүбшэргэйдэ урихан уянгаар һэбшээдэг юм даа.

Энээхэн үлгы дэмбэрэлын уяхан дэльбэтэ сэсэгээр тэдэнэй сэдхэлдэ һалбаржа, арюухан хангалаараа хүмүүни үринэрэй бодолыг баясуулан үргэдэгын холо саанаһаа, магад, үндэр холын түбинһөө заяатайшые аалам? Иимэ гэрэлтэ оюун бблигэй ошото сэдхэлтэй энэ түбидэ түрэхэ заяанда хүртэхэ хуби ямар дэмбэрэлтэй үйлэнүүдһээ бүридэдэг хаб?"

1955 ондо зохёохы ажалайн харгын эхи татаһан Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи интернат хургуули дүүргэһэн залуу хүбүүн Дондог

Улзытуевай, Даша Дамбаевай шүлэгүүдтэ аргагүй дуратай, өөрөөшье шүлэг, расказаудые зохёодог байгаа.

Хүүгэдтэ мээхэй уран зохёолшо Михаил Батоинай хуби заяан үхибүүдэй ажабайдалтай холбоотой һэн. Алдар суута Владимир Маяковскийн "Залхуу зайран Власай түүхэ" гэхэн хүүгэдтэ зориулагдаһан зохёолынь Михаил Жалбуевич буряад хэлэн дээрэ оршуулаһан юм. Тэрэ саһаа хүүгэдэй уншаха олон

тоото онтохо үльгэрнүүдые, расказаудые, хүүгэдэй пьесэнүүдые зохёожо толиһон байна.

Тиэхэдэ олон пьесэнүүдын, найруулгануудын Буряадай хүүгэдэй болон эдиршүүлэй "Ульгэр" театрта табигдажа, бага наһанай харагшадай дура сэдхэл буяагаа һэн. Жэшээлхэдэ, "Алтан Мундартын нюуса", "Ногоодой сэсэн хатан" (Х. Намсараевай үльгэрэй удхаар), "Муура багша", "Долоон ногоон үндэгэтэй

мүн лэ энэ зүжэгын хоёрдохиёо харуулагдаһан юм.

Буддын шажан тухай бэшэгдэһэн гурбан пьесэ М. Ж. Батоинг бэшэжэ, хүүгэдтэ зориулаа. Тэдэнь дээрэ дурсагдагша "Муура багша", "Долоон ногоон үндэгэтэй дохолон шаазгай", мүн ушөө нэгэ пьесэ бэлэн болонхой.

Эрдэмтэ лама, багша байһан Ринчин Номтоевой "Аршаанай дуһал" гэхэн зохёолые эрдэмтэ Г. Н. Очироватай сугтаа уран зохёолшо оршуулжа, хүүгэдэй

## М. БАТОИН ШҮЛЭГҮҮД

### ХААША

Котелок сооһоом уурал  
набааша  
Халуухан эгээмнай гэршүүхыл  
хааша...  
Шатаар дээгүүр ресторани,  
кафе  
Шанажа шадаха гү шимэ эгээ?  
Совет Арми, 1956 он.

Ханхыш даа, баямни,  
Хаба шадалаа гаргыш даа.  
Солото омог нүхэрэймни  
Сэдхэл зүрхын дайрын даа.  
Нюсэгэн улаараа гэхэхэн  
Нютагайнь шарай һануулыш.  
Түрэн дайдын горходой  
Түргэн аялга һажаагыш.  
Илдам инаг басагагайнь  
Ирагуу уянгаар дуулалыш.  
Шэгшэ хүсээ гамнангүй,  
Шадал соохоноо таталалыш.  
Совет Арми, 1957 он.

### ХАДЫН ГОРХОН

Харьялна, бурьялна  
Хадын горхохон.  
Хөөһтэнэ, салгидана  
Хайшаашыб яран.  
Хадын горхон,  
Хэлыш намда  
Хаанаһаа шаггахан  
Хүсэн бэе шамда?  
Хүхюун солгёон

Хурса хэлэндэ  
Хаана һураабыш,  
Заалгаабыш хэндэ?  
Горхохон оороо  
Намда хоороо,  
Байһан нюусаяа  
Тайлан харюусаа:  
—Түрэн дайдамни  
Тэжээгэ юм даа.  
Түрэл нютагын  
Тэжээгэ юм даа.  
Хүсэ шадални  
Тэндэһээ юм лэ.  
Хурса хэлэмни  
Тэгдэнһээ юм лэ.  
1962 он.

Хүбүүмни үгтөөгүүр  
Хуршынгоо гэрэй хоолойһоо  
Утаанай уухые  
Обдоржорхоо сонхоороо.  
Нилээд удаан  
Нэнгэжэ сонхогоо зогсоо,  
Түрүүшынхивэ утаа  
Түхэдэл тэрэ обёороо.  
Хүбүүхэмни, энэмнай  
Хүршэмнай галаа түлээл даа.  
Хүгдэмэридоо ошохоёо  
Халуун эгээгээ бэлдэнэ даа.  
Харин шуулайтай,  
Хара тортог малгайтай  
Үхэлтэ утаан  
Үе наһан соош бү байһай.  
Хөөрхэ һуурин, 1961 он.

## ҺАЙНҺАА—ҺАЙН

### (Үгүүлэл)

"Хүүгэдэй хэлэ амаар бурхан үгүүлнэ" гэхэн арадай сэсэн үгэ бии. Энэ үгын гүн удхые ухаалдин ойлгохо сэнэггүй ябадагнай харамтай юм даа.

Эндэ тобшохоноор нэгэ ушар дурдаһуу. Нэгэтэ үдэшлэн албата ажалһаа ерээд, буддын сурталдай ном уншажа һуубаб. һаял хэлэндэ ороһон аад, үргэн долдой болоһон зээ басагамни, саарһа, харандааш нэтэрүүгээр эрижэ, хашартайгаар хажуудамни гонгинобо. Бэһнээ холо болгохо гэхэдэмни, һөөргэдэбэ:

—Эшхэбтэр байна даа. Үбгэн баабай болоһон аад, энэ ном һаял уншажа байна гүш? Эдэнишени би хуу уншаһан, мэдэхэ хүн гүбии даа...

—Юун гэжэ мэдэхэ хүмши?  
—"Ум маани бад мээ хүм" гэжэ... Ойлгобо гүбши даа?

Стол өөдэ үлмы дээрээ үндыжэ харадаг аад, хүнһөө саагуур дуугардаг ямар үрэ бэе гэшэб?

Эрдэнитэ хүн бэе ологшод бүхэнэй сэдхэл соо будда байдаг юм гэжэ Шэгэмүүни суртал соогоо номнодог. Эгээлэй байдалай хирэ бородо дайрагдаагүй хүүгэнэй мээхэй үнжэгэн арюухан сэдхэлдэхи буддые бидэ аршалха, химгадаха, али болохоор тэдэхын орондо тоорилэй манан соо түгэншэлжэ ябадагаа ойлгодоггүй аад, тэдэндээ һургаал үзүүлбэ гэшэбди гэжэ мунхагтадагнай али олон бэ? Хэлбэрхэй энэ оршолонтын байдалые бидэнэр өөһдөөл бүрил хүрмэдүйлэн худхажа, бусайданхай зангилаа болгожо, өөһэдтөөл түүдхэр татажа, хойто үенүүдэйнгээ зоңдо тодхорой үрэхэ тариха ябадагаа хэзээ ойлгодог болохо юмбиди даа. Эдэ үгэнүүдэмни тойрожо байжа, эхэ

байгааимнай, сагай ошохо бүри хүн амита сэдхэлэй доройтолго сэхэ гэршэ болго "нюдөөрөө нүгэлөө хараха" гэхэн үйл нэрбүүлхэ тухандаа ороод байһамнай харагдахань холо бэшэл. Иимэл хадамнай хожо холын сагта "тохойн шэнээн бээтэн, түүн шэнээн моритон" болохо үедэ орохот гэжэ буд сурталдай судар соо хэлэгдэһэн байгаагүй аабза? Бурхан зайлуул даа, тиимэ заяанһаа үедэ!

Олонитын үйлын үрэхөө (карма) эрхэ дулдыдаадагые бол, хүн бүхэн сэдхэл арюудажа ябахандаа, бүгэдэ зоной түлөөдэ туһа хэдэгээ һайн ойлгодог байг лэ. һайнһаа гэжэ хэлсэдэг лэ гэшэ ха юмбиди.

"Тэнгэри бурхадта наманшалаашые һаа, алга бү бай" гэжэ баһал хэлэгдэдэг ааб. Өөрынгөө сэдхэл химгадан заһажа абаха сэдхэ һаа, одоол мүнөөхи духынгаа сооротон бурханда мүргэ, ямар һайн үрэ гарахадаа. Мун уншажа, эрхи татажа һуугаа: "Хүбүү-аан, хашарагнай хэр тарган байба?" — гэжэ һуу хүгшэнэй үльгэртэй.

Сэдхэл соо бии байгаа буддые арюун тэгшэ хэдэ ехэ гүн гүнзэгы удхатай гэшэбди һайханай үрэ сэдхэл соомнай ааб табисуурһаамнай үндэһэлэнхэйл. Ганса өөрөө доосохи буддые бэшэ, хамаг амитанай сэдхэл бурханиие хүндэлхэ ёһотойемнай мун тарнинууд соо дэмбэрэлтэ үгэнүүдээр ухаата эрдэмтэд манда хүргэнхэй. Энэ ойлгохыемнай, арюун сэдхэл тахихыемнангин ном сударнууд соо хэлэгдэнэ, дабта

ТҮРЭ ДЭЭРЭ

Намдашье дурлахан бэшэл... эдир залуухан наһаяа...

Эмээхэн наһанаймнай сэдхэлые багтааж...

НАРАН ХҮБҮҮН, ХҮЛЭЭГЫШ!

Наранай эртэдэ, наһанай агууа димэ үгэ нютагайнгаа...

ородог болонхой... Яба ябатараал эжэл нүхэдһөө холо гээгдэбэб.

Энэ хадын багаханшые набтар хааны, наранһаа үрлижэ оройдонь болзорто сагтаа...

НАЙРУУЛГАНУУД

шэнги байхал хэн. Наран хүбүүн, хүлээгыш!

ОЙНОО ЕРЭЭД НҮҮХАДАМ...

Ойдо түлээ бэлдэжэ ерээд, эдэлжэ нуунаб. —Баабай, модондо үбшэнтэй байдаг гү?— гэжэ басагамни гэнтэ хураба.

Басагамни сонхо руугаа харанхай, сайгаа абяагүй хороно. Хүршэмнай газар тариан мододой мүншэр хяргажа байна.

Адаһан хургаяа харабаб, оодэгүй шулгархай аад, үбшэнтэй гээшэнь! Яралхажа байгаад, энэ хүндэ сагаан бүдөөр тугаархана уюулһанаа...

ҮБГЭН ХҮГШЭН ХОЁР

Үглөөнэй бүрэнхыһөө һүниин харанхы болотор худагай саха шииганана, хиигална:

—Садаха дэбтэхые мэдэхгүй энэ хүнэгтэ бүхы наһаараа хүзүүгээрээ ооһорлуулха гэхэн ямаршые муухай хара үйлэ гээшэ аабдаа.

Хүнэг сахадаа гомдохын ехээр гомдожо:

—Шамда иимэл хашартай болоо юм һаамни, уһанда шэнгэжэ, үхөөшэмни дээрэ,— гээд худаг руу унана.

Саха хүнэгөө ехэл хайрлажа:

—Хүшөөдэймни, баарһамни даа, үбгэрһэн намайгаа бү үншэрөөгыш,— гэжэ уйлганана, хойноһоонь аргамжа хаяжа шиигананаар, һөөргөн татан гаргана.

Заяагаараа залгалдаһан иимэл хоёр даа.

Номой таг

АРБАН ХОЁР ЭЖЭЛНҮҮД

Мимэ нэрэтэй шэнэ ном Буряадай номой хэблэлээр ража, үхибүүдтэ зориулагдаһан уран зохёолой жасада...

Ном соо оруулагдаһан онтохые уншагшадтаа дурадхахадаа, даршүүлдэмнай яһалал һайн бэлэгэй бэлдэгдэһые...

АВТОРАЙ ОРОЛТО ҮГЭ

Саг. Анханһаа эхигүй, эдэлэшые эсэсгүй саг. эдэлэшые һаа, үнгэрһэн саг, үрөөдэрэй саг, ерэхэ саг гэжэ...

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.



ҮХЭР ЖЭЛ

Аргай, даргай эбэртэй, Аса дүрбэн туруутай, Алажам номхон алхалдаг Аша ехэтэй үхэр жэл!

ҮХЭРЭЙ БӨӨРЭ

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

Урда эртэ сагта Бурхан энэ түбийн амитада бөөрэ хубааба. Үхэрэй яаралгүйхэн ялхиргаһаар хамагай һүүлдэ ерэхэдэнь, бөөрэнүүд дууһашаһан байба.

НАРЛАГ БУХА

Нэгэ айлда нарлаг буха байдаг хэн. Тэрэ Буха намарай ольбонорй буухада, хадын бэлшэридэ гаража, шэмэ һайтай ногоондо һайса таргалаад, тэйхээ тамираа һэргээгээд, түрүүһын

саһанаар эздэтэе бусажа ерэдэг бэлэй. Эзэниинь энэ Бухадаа ехэл дуратай хэн.

Уулын оройгоор саһан бударжа, түрүүһын хүйтэн үзэгдэбэ. Бухамни буусадаа бусаба бээ гэжэ эзэниинь гэртэнээ гарахада, тэрэнь ойро тойрон харагдабагүй.

Эзэниинь буугаа үргэлөөд, бэдэрүүлдэ гараба. Хадын саһан дээрэ Бухынгаа мүртэ ороходоо, хэдэн шононуудай хойноһоонь дахайһы мэдэбэ.

Мүр мүшхэһэн эзэн үбэлжөөндөө ерэбэ. Бухаяа хаадаг далайн үүдэндэ мүрнүүд таһалдан харагдахаяа болибо. Далдаа орохо гэхэдэнь, үүдэниинь досооһоо тулагдаһан шэнги үзэгдэбэ.

Бухын эзэн дал дээрэһээ бушуу буужа, үүдэнь газарһаань бүхөөр тулаад, буугаа абажа, дал дээрэһээ тэдэ шононуудые бууджа алаад, арһыень үбшэжэ, моринодо ганзагалаад, нарлаг бухатаа буусадаа бусажа ерэбэ.

ЗОРИГТОЙ ГУРБАН

Баян нэгэ айл байһан гэхэ. Нютагтань хапанха хабарай үедэ саһата шуурган боложо, тэрэ айл зудта дайруулба.

Тиигэһээр хүйтэнэй амин бууража, хабарай урин үдэрнүүд болобо. Хүхэ ногооной бултайжа, мүнөөхи гурбан малай арайхан тэнхээ орожо байха үедэ, тэдэнэй хажууда гуригһа шонно бин болобо.

—Нэрэһини хэн гэдэг бэ?— гэжэ шонно тэрээндэ дүтэлэн асууба.

—Минии нэрэ— Гүзээ ехэтэ Гүндэн хаан,— гэбэ Буруу буха.

Шонно эбэрыень заажа, дахин асууба:

—Толгой дээрэһини ёдойдогшо юун гээшэб?

—Энэмни хадаа - Тэнгэри бурханай хайрлаһан Тэнгэсгүй хурса жада юм.

Түрижэ ерэхэн дайсание

Тэнгэрэ, сүмэрэ хадхадаг юм,— гэжэ Буруу буха харюусаба.

Шонно ехэтэ гайхажа, хойто хоёр хүл доогуурнь заажа асууба.

—Нэн жэлзэгшэ энэһини юун гээшэб?

—Энэмни хадаа Абаэжин хайрлаһан Асари гашуун һонгино.

Арьяатан шоннын мяхые Амталжа эдихэдэм хэрэгтэй юм,— гэжэ Буруу бухын хэлэхэдэ, шонно тэрэһинээ далтиран сааша болоод, Түлгэ хусада асуудал табиба:

—Шинии нэрэ хэн гэдэг бэ? Түлгэ хуса харюусаба:

—Минии нэрэ— Толгой ехэтэ Тонжо хаан гэдэг юм.

Шонно хусын эбэр хараад, асууба:

—Толгой дээрэһини юунүүд гээшэб?

—Тэнгэри бурханай хайрлаһан

Томо хара мунса.

Добтолжо ерэхэн шоннын Толгойонь хаха сохидог юм.

Шонно Түлгэ хусын үгэһөө һүрдэн, тэрэһинээ холодоод, Шүдэлэн тэхэһээ асууба:

—Шинии нэрэ хэн гэдэг бэ? Шүдэлэн тэхэ харюусаба:

—Минии нэрэ— Сэлмэн эбэртэ Сэнгэ баатар, Нахал ехэтэ

Санжа хаан гэдэг юм,— гэжэ Шүдэлэн тэхэ харюу үгэбэ.

Шонно ехэтэ гайхажа, тэхын эбэр заажа:

—Толгой дээрэһини юуд гээшэб?— гэбэ.

—Энэмни хадаа - Эзэн тэнгэриин заяаһан Эритэ ехэ мэсэ.

Эсэргүүсэн оройон шоннын Элыгэ бөөрые шорлодог юм,— гэжэ Шүдэлэн тэхэ ойлгуулба.

Айхабтар ехээр айһан шонно хоёр хүлэйн хоорондохи холхоногыень заажа, хүргүйхэн хоолойгоор асууба:

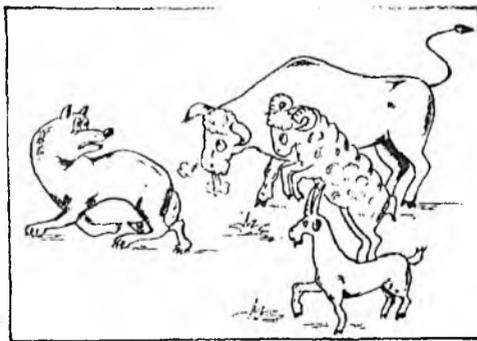
—Хойто хүлүүдэйш хоорондо һанжалдагша юун гээшэб?

—Энэмни хадаа - Түүхэй шоннын мяханда амта орууддаг

Түйсөөр дүүрэн даһан мангир хоёр юм.

Түрүүлжэ ерэхэн шамайе

Түргэлөөд эдихэ орхиё,— гээд Шүдэлэн тэхын соройходонь, шонно айхабтар



А. Бергеновэй зурал.

һүрдэжэ, голый мүйһэн дээгүүр гүйбэ, гэдэргээ харангүй зугадаба.

Шүдэлэн тэхэ шонные үшөө ехээр айлгаха гэжэ хойноһоонь эрыюулан гүйхэдөө, мүйһэн дээрэ һалтаагаа хахара унашаба.

Иигэжэ гэнэдэһэнээ шоннодо мэдүүлхэгүйе оролдон:

—Үмдэнэйнгөө түриин таһараагүй бол, энэ доршони барижа эдихэ хэм,— гэхээр, Шүдэлэн тэхэ гээгдэбэ.

Һанаамгай эдэ гурбан зоригтон ами наһаяа арьяатанһаа иигэжэ абараад, хүхэ ногооной ургахада, зуһаландаа опшо, хүрэгтээ ниилэхэн юм.

**26, ПОНЕДЕЛЬНИК**

**КАНАЛ "ОРТ"**

7.00 Телеутро.  
10.00, 13.00, 16.00, 19.00  
Новости.  
10.15, 19.20 "Новая жертва".  
11.05 Поле чудес.  
12.05 Человек и закон.  
12.30, 20.35 Угадай мелодию.  
13.10 В эфире ГТРК "Мир".  
13.50 "Четыре танкиста и собака".  
14.50 Чтобы помнили... Виктор Михайлов.  
15.30 Любовь с первого взгляда.  
16.20 "Рыцарь - Отважное сердце".  
16.45 Марафон-15.  
17.00 Звездный час.  
17.40 "Элен и ребята".  
18.05 Джем.  
18.30 Вокруг света.  
20.10 Час пик.  
21.00 Если...  
21.45 Спокойной ночи, малыши!  
22.00 Время.  
22.40 "Багз - Электронные жучки".  
23.40 Футбольное обозрение.  
00.10 Фильм Натальи Андрейченко "Шамара".

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

8.30 Утренний экспресс.  
9.00 Вести.  
9.15 Сериал "Мак и Матли".  
9.40 Время деловых людей.  
9.50 Лицо с обложки.  
10.05 Империя игр.  
10.55 "Санта Барбара".  
11.50 Спасение.  
12.35 Деловой автограф.  
12.40 Эй, ухнем!  
12.55 Товары - почтой.  
13.00 Вести.  
13.20 Новинки от ТВ.  
13.25 X/ф "Его я встретил в зоопарке".  
14.35 Русское фото.  
15.15 Дорогая редакция...  
15.40 Музыка всех поколений.  
15.55 Магазин недвижимости.  
16.00 Вести.  
16.20 Деловая Россия.  
16.50 Иванов, Петров, Сидоров...  
**БУРЯТСКОЕ ТВ**  
17.30 Мультфильм.  
17.50 "Династия", 91 с.  
18.40 Байгал.  
18.55 Курьер.  
19.05 Театр и зритель.  
19.20 Молодежная информ.-развл. программа "Центр".  
19.45 К 250-летию дорожной отрасли в России.  
20.10 Сагай суурян. К 60-летию поэта Дондока Улзытуева.  
20.40 Байгал.  
20.50 Курьер-2.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

21.00 Вести.  
21.25 "Санта Барбара".  
22.25 Момент истины.  
23.05 Джентльмен-шоу.  
23.35 X/ф "Джамилла".  
01.20 Вести.  
01.30 Новинки от ТВ.  
01.40 Со скоростью звука.

**"АРИГ УС"**

16.00 Мультсериал "Кэти и Орби", 9 с.  
16.30 Постмузыкальные новости.  
16.45 Телемагазин.  
16.55 Сериал для детей "Одиссея Гамильтона", 3 с.  
17.25 Аптека.  
17.35 Мультфильм.  
17.45 Дорожный патруль.  
18.00 Христианская программа "Благая весть".  
18.25 Сериал "Антонелла".  
19.10 Нон-стоп лист.  
19.20 Прогнозы недели.  
19.50 M/ф "Золотой цыпленок".  
20.00 Музыкальный подарок.  
20.10 Телемагазин.  
20.20 Шоу Бенни Хилла.

20.50 Нон-стоп лист.  
21.00 Шесть новостей.  
21.10 X/ф "Чудо волков".  
23.00 Юмористическая программа "Назло рекордам".  
23.25 Постмузыкальные новости.  
23.40 Дорожный патруль.

**"ТИВИКОМ"**

16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".  
17.00 Мультфильмы.  
17.30 Спорт. программа.  
18.00 Сегодня (Новости НТВ).  
18.35 Док. фильм.  
19.00 Муз. поздравления.  
19.30 Телегазета.  
19.45 Телемагазин.  
20.00 Мир кино: "Спенсер напрокат".  
21.00 Итоги.  
22.20 Сериал "Дерзкие и красивые".  
22.45 Телемагазин.  
23.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
24.00 Сегодня.  
00.35 Муз. канал.

**27, ВТОРНИК**

**КАНАЛ "ОРТ"**

7.00 Телеутро.  
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.25  
Новости.  
10.15, 19.20 "Новая жертва".  
11.05 Если...  
11.45 Смехопанорама.  
12.15 Мультфильм.  
12.30, 20.35 Угадай мелодию.  
13.10 В эфире ГТРК "Мир".  
13.50 X/ф "Голос".  
15.25 Любовь с первого взгляда.  
16.15 Пресс-экспресс.  
16.20 "Рыцарь - Отважное сердце".  
16.45 Мультитролли.  
17.10 Волшебный мир.  
17.40 "Элен и ребята".  
18.05 До 16 и старше...  
18.30 Вокруг света.  
20.10 Час пик.  
21.00 В поисках утраченного. Фаина Раневская.  
21.45 Спокойной ночи, малыши!  
22.00 Время.  
22.40 X/ф "Васна".  
00.40 Хит-парад.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

8.30 Утренний экспресс.  
9.00 Вести.  
9.15 "Мак и Матли".  
9.35 Антракт.  
9.45 Время деловых людей.  
9.55 L-клуб.  
10.40 Дню кино посвящается: "Дом в Матвеевской".  
11.50 Эй, ухнем!  
12.05 Товары - почтой.  
14.05 Деловой автограф.  
14.10 Новинки от ТВ.  
14.15 Дорогая редакция...  
14.40 Деловая Россия.  
15.10 Иванов, Петров, Сидоров...  
15.50 Антракт.  
15.55 Магазин недвижимости.  
16.00 Вести.  
16.20 Дню кино посвящается: "Помнишь ли ты?".  
16.50 Россия в лицах.  
17.05 Детские новости.  
17.20 Дню кино посвящается: "Пятнадцатилетний капитан".

**БУРЯТСКОЕ ТВ**

17.35 "Династия", 92 с.  
18.25 Байгал.  
18.40 Курьер.  
18.50 Творческий вечер Майдари Жапхандаева.  
19.40 Актуальное интервью.  
20.10 Видеоканал "Пульс".  
20.40 Байгал.  
20.50 Курьер-2.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

21.00 Вести.  
21.25 Фаина Раневская в фильме "Подкидыш".  
23.05 Хоккей. Кубок мира. Швеция - Германия.  
01.00 Вести.  
01.30 Новинки от ТВ.

**"АРИГ УС"**

16.00 "Кэти и Орби", 10 с.  
16.30 Постмузыкальные новости.  
16.45 Телемагазин.  
16.55 "Одиссея Гамильтона", 4с.  
17.25 Аптека.  
17.35 M/ф "Друзья мои, где вы?".  
17.45 Дорожный патруль.  
18.00 Благая весть.  
18.25 "Антонелла".  
19.10 Нон-стоп лист.  
19.20 Телеигра "Деньги... Деньги? Деньги!!!".  
20.05 Музыкальный подарок.  
20.20 Телемагазин.  
20.30 Акулы пера: гр. "Монгол-Шуудан".  
21.20 Нон-стоп лист.  
21.30 Шесть новостей.  
21.40 X/ф "На ярком солнце".  
23.50 Дорожный патруль.  
24.00 Постмузыкальные новости.

**"ТИВИКОМ"**

16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".  
17.00 Дикая природа.  
17.30 Футбольный клуб.  
18.00 Сегодня (Новости НТВ).  
18.35 "Шпионы: Охота за похитителями атомных секретов".  
19.00 Муз. поздравления.  
19.45 Телегазета.  
20.00 Мир кино: "В первый раз" (в гл. роли Ж. Биссет).  
21.55 Док. сериал "Загадки Библии".  
22.20 "Дерзкие и красивые".  
22.45 Телегазета.  
23.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
24.00 Сегодня.  
00.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**28, СРЕДА**

**КАНАЛ "ОРТ"**

7.00 Телеутро.  
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.30  
Новости.  
10.15, 19.20 "Новая жертва".  
11.05 В поисках утраченного.  
11.45 В мире животных.  
12.20 Мультфильм.  
12.30, 20.35 Угадай мелодию.  
13.10 В эфире ГТРК "Мир".  
13.50 "Четыре танкиста и собака".  
14.50 Чтобы помнили... Людмила Фетисова.  
15.30 Любовь с первого взгляда.  
16.15 Пресс-экспресс.  
16.20 "Рыцарь - Отважное сердце".  
16.45 Кактус и К.  
16.55 Домисолька.  
17.10 Зов джунглей.  
17.40 "Элен и ребята".  
18.05 Тет-а-тет.  
18.30 Вокруг света.  
20.10 Час пик.  
21.00 Тема.  
21.45 Спокойной ночи, малыши!  
22.00 Время.  
22.40 X/ф "Плащ и кинжал".  
00.35 Поет Валентина Толкунова.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

8.30 Утренний экспресс.  
9.00 Вести.

9.15 "Мак и Матли".  
9.40 Время деловых людей.  
9.50 Проще простого.  
10.20 Джентльмен-шоу.  
10.50 "Санта Барбара".  
11.45 Момент истины.  
12.25 Дорогая редакция...  
12.55 Товары - почтой.  
13.00 Вести.  
13.20 Телефильм "Колье Шарлотты", 1 с.  
14.35 Деловой автограф.  
14.40 Новинки от ТВ.  
14.45 Деловая Россия.  
15.15 Иванов, Петров, Сидоров...  
15.55 Магазин недвижимости.  
16.00 Вести.  
16.20 Эй, ухнем!  
16.35 Россия в лицах.  
16.50 Ретро-шлягер.  
17.15 Детские новости.  
17.30 Гостиница Деда Мазая.  
17.55 Музыка всех поколений.

**БУРЯТСКОЕ ТВ**

17.55 "Династия", 93 с.  
18.50 Бамбаахай.  
19.20 Байгал.  
19.35 Курьер.  
19.45 Толи.  
20.15 "Ракурс" представляет...  
20.40 Если у вас есть собака...  
21.10 Байгал.  
21.20 Курьер-2.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

21.35 "Санта Барбара".  
22.35 Своя игра.  
23.05 Сам себе режиссер.  
23.40 Музыка всех поколений.  
23.55 Футбол. Товарищеский матч. Сб. России - сб. Бразилии. В перерыве - Вести.  
01.55 Новинки от ТВ.

**"АРИГ УС"**

16.00 "Кэти и Орби", 11 с.  
16.30 Постмузыкальные новости.  
16.45 Телемагазин.  
16.55 "Одиссея Гамильтона", 5 с.  
17.25 Аптека.  
17.35 M/ф "Сказка об Иване, пане и злыднях".  
17.45 Дорожный патруль.  
18.00 Благая весть.  
18.25 "Антонелла".  
19.10 Нон-стоп лист.  
19.20 Катастрофы недели.  
19.50 Стиль (CNN).  
20.10 Музыкальный подарок.  
20.25 Телемагазин.  
20.35 Ток-шоу "Я сама": "Жена да убьется мужа".  
21.30 Шесть новостей.  
21.40 Нон-стоп лист.  
21.50 X/ф "Зеленый фургон".  
23.15 Скандалы недели.  
23.45 Постмузыкальные новости.

**"ТИВИКОМ"**

16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".  
17.00 Открытый чемпионат США по теннису.  
18.00 Сегодня.  
18.35 "Шпионы: Дипломатия ЦРУ".  
19.00 Муз. поздравления.  
19.45 Телегазета.  
20.00 Мир кино: "Главный офис" (США).  
21.40 Радар-спорт.  
22.20 "Дерзкие и красивые".  
22.45 Телегазета.  
23.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
24.00 Сегодня.  
00.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**29, ЧЕТВЕРГ**

**КАНАЛ "ОРТ"**

7.00 Телеутро.  
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.20  
Новости.  
10.15, 19.20 "Новая жертва".  
11.05 Тема.  
11.45 Клуб путешественников.

12.30 Мультфильм.  
12.40 Смак.  
13.10 В эфире ГТРК "Мир".  
13.50 "Четыре танкиста и собака".  
14.50 Чтобы помнили... Юрий Богатырев (ч. 1).  
15.30 Любовь с первого взгляда.  
16.15 Пресс-экспресс.  
16.20 "Рыцарь - Отважное сердце".  
16.45 Лего-го.  
17.10 Тин-тоник.  
17.40 "Элен и ребята".  
18.05 Рок-урок.  
18.30 Вокруг света.  
20.10 Час пик.  
20.35 Смехопанорама.  
21.00 Один на один.  
21.45 Спокойной ночи, малыши!  
22.00 Время.  
22.40 "Следствие ведут ЗНАТОКИ: "Мафия", ч. 1.  
01.30 Шоу Ивана Демидова.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

8.30 Утренний экспресс.  
9.00 Вести.  
9.15 "Мак и Матли".  
9.40 Время деловых людей.  
9.50 Проще простого.  
10.20 Сам себе режиссер.  
10.55 "Санта Барбара".  
11.50 Тихий дом.  
12.45 Деловой автограф.  
12.50 Новинки от ТВ.  
12.55 Товары - почтой.  
13.00 Вести.  
13.20 "Колье Шарлотты", 2 с.  
14.25 Дорогая редакция...  
14.55 Деловая Россия.  
15.25 Эй, ухнем!  
15.40 Россия в лицах.  
15.55 Магазин недвижимости.  
16.00 Вести.  
16.20 Иванов, Петров, Сидоров...  
17.00 Ретро-шлягер.  
17.25 Сергей Юрский читает М. Зощенко.

**БУРЯТСКОЕ ТВ**

17.50 "Династия", 94 с.  
18.35 Байгал.  
18.50 Курьер.  
19.00 Защитить здоровье граждан бюджет республики. Рейд по торговым точкам.  
19.40 Вновь о воде, таящей беду.  
20.10 Современница.  
20.40 Байгал.  
20.50 Курьер-2.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

21.00 Вести.  
21.25 Антракт.  
21.30 "Санта Барбара".  
22.30 Раз в неделю.  
23.00 Музыка всех поколений.  
23.15 X/ф "Слепое правосудие".  
00.50 Новинки от ТВ.  
01.00 Вести.  
01.30 Д/ф "Мазетро".

**"АРИГ УС"**

16.00 "Кэти и Орби", 12 с.  
16.30 Постмузыкальные новости.  
16.45 Телемагазин.  
16.55 "Одиссея Гамильтона", 6 с.  
17.25 Аптека.  
17.35 M/ф "Что на что похорошеет".  
17.45 Дорожный патруль.  
18.00 Благая весть.  
18.25 "Антонелла".  
19.10 Нон-стоп лист.  
19.20 Ток-шоу "Профессор водолаз".  
20.10 Музыкальный подарок.  
20.25 Нон-стоп лист.  
20.35 "Алло" (игра 9).  
21.30 Телемагазин.  
21.40 Шесть новостей.  
21.50 X/ф "Рождение звезд".  
23.45 Сериал "Ночная жара".

**"ТИВИКОМ"**

16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".  
17.00 Открытый чемпионат США по теннису.  
18.00 Сегодня.  
18.35 Док. сериал "Шпионы".  
19.00 Муз. поздравления.

**ТЕЛЕВИДЕНИЕ**

06.45 Телегазета.  
07.00 Мир кино: "Осторожно: смотрят дети" (А. Делон).  
07.40 Доктор Угол.  
08.55 Загадки Библии.  
09.20 "Дерзкие и красивые".  
09.45 Телегазета.  
10.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
10.00 Сегодня.  
10.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**30, ПЯТНИЦА**

**КАНАЛ "ОРТ"**  
07.00 Телеутро.  
08.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.00 Новости.  
08.15, 19.20 "Новая жертва".  
09.10 Один на один.  
09.50 Играй, гармонь любимая!  
10.25 Пока все дома.  
10.40 В эфире ГТРК "Мир".  
10.50 "Четыре танкиста и собака".  
11.50 Чтобы помнили... Юрий Савитырев (ч. 2).  
12.30 Любовь с первого взгляда.  
12.35 Пресс-экспресс.  
12.40 "Рыцарь - Отважное сердце".  
12.45 Телеспектакль "Карета времени".  
13.10 Муз. программа для детей "Северное сияние".  
13.40 "Элен и ребята".  
13.50 Школьный вальс.  
14.30 Вокруг света.  
14.35 Человек и закон.  
14.45 Поле чудес.  
14.55 Спокойной ночи, малыши!  
15.00 Время.  
15.40 "Следствие ведут СОБАКИ: "Мафия", ч. 2.  
15.45 Взгляд.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**  
07.00 Утренний экспресс.  
07.00 Вести.  
07.15 "Мак и Матли".  
07.40 Время деловых людей.  
08.00 Концертная программа.  
08.10 "Санга Барбара".  
08.35 Эй, ухнем!  
08.50 "Колье Шарлотты", 3 с.  
09.15 Товары - почтой.  
09.30 Вести.  
09.40 Торговый дом.  
09.45 Антракт.  
09.50 Саоя игра.  
10.10 Деловой автограф.  
10.15 Новинки от ТВ.  
10.20 Дорогая редакция...  
10.45 Деловая Россия.  
10.55 Иванов, Петров, Сидоров...  
11.00 Вести.  
11.20 Ретро-шлягер.  
**БУРЯТСКОЕ ТВ**  
11.50 Мультфильм.  
12.00 "Династия", 95 с.  
12.30 Педсовет. Прямой эфир.  
12.30 Примите поздравления...  
12.40 Курьер.  
12.50 Панорама Бурятии.  
13.00 Курьер-2.  
**КАНАЛ "РОССИЯ"**  
13.00 Вести.  
13.25 Док. фильм.  
13.35 "Санга Барбара".  
13.35 Хоккей. Кубок мира. Чехия - Швеция.  
13.45 Антракт.  
13.50 Новинки от ТВ.  
14.00 Вести.  
14.30 Ночное randevu.  
**"АРИГ УС"**  
14.00 "Кэти и Орби", 13 с.  
14.30 Постмузыкальные новости.  
14.45 Телемагазин.  
15.55 "Одиссея Гамильтона", 7 с.  
16.25 Алтека.  
17.35 М/ф "Про поросенка, который умел играть в шахматы".  
17.45 Дорожный патруль.

18.00 Благая весть.  
18.25 "Антонелла".  
19.10 Нон-стоп лист.  
19.20 Ток-шоу "Мое кино".  
20.10 Музыкальный подарок.  
20.25 Нон-стоп лист.  
20.35 Телемагазин.  
20.45 X/ф "Истребители".  
22.25 Вы - очевидец.  
22.55 К 100-летию Ф. Раневской: "Осторожно, бабушка".  
00.30 Постмузыкальные новости.

**"ТИВИКОМ"**

16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".  
17.00 Открытый чемпионат США по теннису.  
18.00 Сегодня (Новости НТВ).  
18.35 "Шпионы: Разведчик, контрразведчик".  
19.00 Муз. поздравления.  
19.45 Телегазета.  
20.00 Мир кино: "Зеркало треснуло".  
21.45 Доктор Угол.  
21.55 Загадки Библии.  
22.20 "Дерзкие и красивые".  
22.45 Телегазета.  
23.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
24.00 Сегодня (Новости НТВ в прямом эфире).  
00.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**31, СУББОТА**

**КАНАЛ "ОРТ"**

8.35, 15.15 В мире животных.  
9.10 X/ф "Удар! Еще удар!".  
10.45 Слово пастыря.  
11.00, 16.00, 19.00 Новости.  
11.15 Не зевай!  
11.45 Утренняя почта.  
12.20 Смак.  
12.40 Чуден град Москов (фильм 5-й). "Отрада сердца".  
13.10 Очевидное-невероятное.  
13.40 X/ф "Торпедоносцы".  
16.20 Фаина Раневская и Ростислав Плятт в фильме-спектакле "Дальше - тишина".  
19.20 Лучшие автомобили мира в Москве.  
19.55 Ералаш.  
20.10 Золотая серия. Год 1969-й. X/ф "Журавушка".  
21.45 Спокойной ночи, малыши!  
22.00 Время.  
22.40 "Вьетнам, до востребования", 2 с.  
23.40 Брэйн-ринг.  
00.30 Николай Расторгуев в фильме "Зона "Любэ".

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

9.00 Вести.  
9.15 Д/ф "Другими глазами".  
9.45 "Мак и Матли".  
10.10 Мультфильм.  
10.40 Экспортлес.  
10.55 Антракт.  
11.00 Бродвей моей юности (ч.9).  
11.30 По вашим письмам.  
12.00 Вести в 11.  
12.15 Книжная лавка.  
12.30 Песня России.  
13.25 21-й кабинет.  
13.55 Театр моей памяти.  
14.25 Проще простого.  
14.55 Антракт.  
15.00 Вести.  
15.20 Человек на земле.  
15.45 Де-факто.  
16.10 Телесериал "Грехи" (США), 1 с.  
17.05 Бесконечное путешествие.  
17.45 Дневник Кубка мира по хоккею.  
18.15 Телемарафон "Школьный звонок".  
18.30 В мире животных.  
19.00 Вести.  
19.25 X/ф "Старший сын".

21.40 Эй, ухнем!  
22.00 Семь писем из Нижнего.  
22.20 Музыка всех поколений.  
22.40 Субботний вечер с Ириной Понаровской.  
24.00 Светлана Сорокина и Эдуард Сагалаев в программе "Открытые новости".  
01.00 Программа "А".  
01.55 Хоккей. Кубокмира. Канада - Россия.  
04.05 Двойной портрет.

**"АРИГ УС"**

12.00 М/ф "Том и Джерри".  
13.00 Детский сеанс: "Кащей Бессмертный".  
14.10 Нон-стоп лист.  
14.20 Телемагазин.  
14.30 Мир путешествий: "Вояджер", 43-44 с.  
15.25 Это мы не проходили...  
15.50 X/ф "Последняя жертва".  
17.30 Скандалы недели.  
18.00 Благая весть.  
18.25 Нон-стоп лист.  
18.35 X/ф "Мимино".  
20.20 Музыкальный подарок.  
20.35 Нон-стоп лист.  
20.45 Телемагазин.  
20.55 Суперхоккей. Памяти В. Харламова. Кубок Канады-81. Финал.  
23.35 Транс-шоу Жан-Поля Готье.

**"ТИВИКОМ"**

9.00 Анонс. Муз. канал.  
9.45 Ералаш.  
10.00 Сегодня.  
10.35 Энциклопедия чудес.  
11.00 Док. сериал "Оружие".  
11.30 X/ф "Утреннее шоссе".  
13.00 Времечко.  
13.30 Спорт. программа.  
14.00 Сериал "Амазонка".  
15.00 Лучшие цирки мира.  
16.00 Школьное ТВ.  
17.00 Анонс. Сериал "Боисься ли ты темноты?".  
17.30 Спорт. программа.  
18.00 Сегодня (Новости НТВ).  
18.35 Док. сериал "Шпионы: Полет над Россией".  
19.00 Муз. поздравления.  
19.45 Телегазета.  
20.00 ТИВИКОМ представляет "АВТОЭКСПРЕСС".  
20.30 X/ф "Больница "Британия" (реж. С. Спилберг).  
22.25 Доктор Угол.  
22.45 Телегазета.  
23.00 Сериал "Похождения бравого солдата Швейка".  
24.00 Сегодня.  
00.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**1 сентября, ВОСКРЕСЕНЬЕ**

**КАНАЛ "ОРТ"**

9.00 Тираж "Спортлото".  
9.10 Мультфильм.  
9.30 Светлана Немоляева и Андрей Мягков в комедии "4:0 в пользу Танечки".  
11.00, 16.00, 00.30 Новости.  
11.15 Непутевые заметки.  
11.30 Пока все дома.  
12.10 Утренняя звезда.  
13.00 Служу России!  
13.30 Играй, гармонь любимая!  
14.00 Провинциальные истории.  
14.30 "Подводная одиссея команды Кусто", 1 с.  
15.25 Смехопанорама.  
16.10 Мультфильм.  
16.20 Звезды оперы. Зураб Соткилава.  
17.20 Клуб путешественников.  
18.05 Как-то раз...  
18.20 Мультфейерверк.  
19.20 Счастливый случай.  
20.10 Клуб "Белый попугай".  
21.00 Время.

21.40 Комедия "Полицейская академия. Миссия в Москве".  
23.20 Памяти Микаэла Таривердиева.  
23.50 Муз. программа.

**КАНАЛ "РОССИЯ"**

9.00 Мультфильмы.  
9.35 "Мак и Матли".  
10.00 Полчаса с Анатолием Поперечным.  
10.30 Устами младенца.  
11.00 Футбол без границ.  
11.30 Присяга.  
12.00 Вести в 11.  
12.15 Звуковая дорожка.  
13.10 Проще простого.  
13.40 Лицо с обложки.  
13.55 Книжная лавка.  
14.20 Эй, ухнем!  
14.35 "Грехи", 2 с.  
15.30 Караоке по-русски.  
15.50 Империя игр.  
16.45 Репортер.  
17.00 Хоккей. Кубокмира. Россия - Словакия.  
19.00 Вести.  
19.25 Волшебный мир Диснея.  
20.25 Любимые комедии. X/ф "Добро пожаловать, или Посторонним вход воспрещен".  
21.45 Рек-тайм.  
22.00 Зеркало.  
23.00 К-2 представляет...  
23.55 Футбол. Сб. России - сб. Кипра.  
01.55 У Ксюши.

**"АРИГ УС"**

12.00 Мультсериал "Кругосветное путешествие Вилли".  
12.25 Сериал "Флиппер-2", 2 с.  
13.15 Спорт недели.  
13.45 Русское лото.  
14.10 Телемагазин.  
14.20 "Вояджер", 45-46 с.  
15.10 Нон-стоп лист.  
15.20 X/ф "Мэри Поппинс, до свидания!", 1 с.  
16.35 Нон-стоп лист.  
16.45 "Мэри Поппинс, до свидания!", 2 с.  
17.50 Мультфильм.  
18.00 Благая весть.  
18.25 Сериал "Мстители": "Отнесите меня к главарю".  
19.20 Нон-стоп лист.  
19.30 Сериал "Дела сердечные", 17 с.  
20.00 Музыкальный подарок.  
20.15 Телемагазин.  
20.25 X/ф "Верхом на смерче".  
21.55 Нью-Йорк, Нью-Йорк.  
22.25 X/ф "Тюремная биржа".  
00.05 Постмузыкальные новости.

**"ТИВИКОМ"**

9.00 Анонс. Муз. канал.  
9.45 Ералаш.  
10.00 Сегодня.  
10.35 Энциклопедия чудес.  
11.00 Док. сериал.  
11.30 Воскресный кинозал: x/ф "Американские парни".  
13.10 Клуб "Белый попугай".  
14.00 Сериал "Амазонка".  
15.00 Мир развлечений.  
15.30 Мультфильмы.  
16.30 Школьное ТВ.  
17.00 Анонс. Док-шоу.  
17.30 Спорт. программа.  
18.00 Сегодня.  
18.35 Док. сериал.  
19.30 Муз. поздравления.  
19.45 Телегазета.  
20.00 Загадки Библии.  
20.30 Телеигра "100 к 1".  
21.00 Летний кинотеатр: "Новый оден".  
22.45 Телегазета.  
23.00 Намедни.  
23.45 Куклы.  
24.00 Сегодня.  
00.35 Открытый чемпионат США по теннису.

**РАДИО**

**26, ПОНЕДЕЛЬНИК**

6.12 "Анонс". Радиообзрение передач текущей недели.  
6.20 Радиожурнал "Земля родная" (на бур. яз.)  
6.45 Информация, объявления  
7.22 Программа "Анфас"  
7.45-8.10 Радиостудия "Бирикан"  
19.22-19.52 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

**27, ВТОРНИК**

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)  
6.40 Обзор республиканских газет  
6.45-7.00 Информация, объявления  
7.22-7.45 Радиорассказ журналиста Светланы Захаровой "Я в мир пришёл безоружим..."  
7.45-8.10 Программа "Гуламта"  
12.10-13.00 Концерт из новых альбомов ансамбля "Уетэн" (на бур. яз.)  
19.22-19.52 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

**28, СРЕДА**

6.12 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)  
6.40 Обзор республиканских газет  
6.45-7.00 Информация, объявления  
7.22 Программа "Юность республики" (на бур. яз.)  
7.47-8.10 Передача "Местное самоуправление: на путях становления"  
19.22 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)  
19.52-20.07 "Алтан зула" Передача для детей (на бур. яз.)

**29, ЧЕТВЕРГ**

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)  
6.40 Обзор республиканских газет  
6.45-7.00 Информация, объявления  
7.22-7.35 Утренний концерт  
7.35-8.00 Программа "Резонанс"  
12.10-13.00 Музыкальная передача "Гармонь моя певучая"  
19.22-19.52 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

**30, ПЯТНИЦА**

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)  
6.40 Обзор республиканских газет  
6.45-7.00 Информация, объявления  
7.22-7.45 Программа "Встречи"  
7.45-8.10 "Тоонто нютаг". В беседе о проблемах общеобразовательных школ рассказывает зам. министра народного образования РБ Е. Б. Раднаева  
12.00-13.00 "Час вашего письма". Музыкальная передача по заявкам радиослушателей  
19.02-19.52 Информационная программа "Вчера. Сегодня. Завтра"

**31, СУББОТА**

6.12 "Мы - бизнес"  
6.40 Обзор республиканских газет  
6.45-7.00 Информация, объявления  
7.22-7.45 Передача "Завтра - День знаний"  
7.45-8.00 "Радиобиблиотека": стихи Тимура Тууготова  
8.10-9.00 Информационный выпуск "Вчера. Сегодня. Завтра"  
19.01-19.58 Радиожурнал "Степные мелодии"

**1, ВОСКРЕСЕНЬЕ**

7.22-7.45 Информация, объявления  
7.45-8.00 Концерт "Здравствуй, школа" участием детских коллективов школ республики  
8.10-9.00 Литературно-художественная программа "Аптаргана": Памятники бурятской литературы; к столетию Транссибирской магистрали краевед М. И. Димов рассказывает о министре путей сообщения России конца XIX века М. И. Хилкове  
9.10-10.00 Школьный канал: Сегодня - День знаний - интервью директора лингвистической гимназии г. Улан-Удэ А. А. Мункуевой; "Эдиршүүл" - выпуск на бур. яз.

**3 КАНАЛ "БУРЯТИЯ"**

**26, ПОНЕДЕЛЬНИК**

21.00 Мультфильм.  
21.20 Курьер.  
21.30 "Династия", 206 с.

**27, ВТОРНИК**

21.00 Мультфильм.  
21.20 Курьер.  
21.30 "Династия", 207 с.

**28, СРЕДА**

21.00 Мультфильм.  
21.20 Курьер.  
21.30 "Династия", 208 с.

**29, ЧЕТВЕРГ**

21.00 Мультфильм.  
21.20 Курьер.  
21.30 "Династия", 209 с.

**30, ПЯТНИЦА**

21.00 Мультфильм.  
21.20 Курьер.  
21.30 "Династия", 210 с.

**31, СУББОТА**

18.00 "Династия", 211, 212 с.  
**1 сентября, ВОСКРЕСЕНЬЕ**  
18.00 "Династия", 213, 214 с.



...Саяан уулын хормойдо.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

# ЗУНАЙ САГЫЕ ҺАМБААШАЛАН...

Зунай эдин найхан, дулаан үдэрнүүд хүйтэн нэбшээтэ хаһа сагаар нэлгэгдэжэ байна. Тиймэшье юм ааб даа, Сибирийн сагай уларил булганда мэдээжэ. Ушар тиймэнээ байгаалида гомдохо юумэн үгы. Зунай сагта манай республикын хүн зон аршаан курортнуудта, амаралтынбайшангуудта ошожо, бэээ найжарууддаг гэшэ. Мүнөө жэлдэшье ондоо байбагүй. Республикнай олон тоото аршаан булагуудай эм домто уһые уужа, бэээ найжаруулха дуратайшуул энэ жэлдэ олон байгаа. Хэрбээ урдань Хара далайһаа эжилээд, Номгон далай хүрэтэр курортнуудта ошожо амардаг байгаа һаа, мүнөө тиймэ юумэн болинхой. Юундэб гэхэдэ, республикнай ажалшад мүнөө (тэрэ тоодо пенсионернүүдэшье бролсоно) урдань СССР байһан гүрэнэй мэдээжэ курортнуудта амарха аргагүй, бээынгээ элүүрье найжаруулхаяа ошохо мүнгэ зөөригүй ха юм. Наяхан нэгэ пенсионертэй уулзаад, зунай үедэ хаана ошожо амарба гэшэбта? гэжэ асуухадам: "Та ямар нонин асуудал табина гэшэбта? Пенсийн гээ мүнгэ саг болзортонь

абанагүйбди, нэгэ курортдо ошохо гэбэл, хэды ехэ мүнгэн хэрэгтэйб? — гэжэ сэхэ руунь харюусаа һэн. Тэрэнэй харюуе дэмжэхэ ёһотой бологдоол даа. Манай профсоюзуд ажалшадтай амаралтын түлөө хэр оролдоно, зунай үедэ хэды хүниие аршаан курортдо эльгээнэ гэшэб?

Буряад Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай рескомой түрүүлэгшэ Л. Ф. Сульженко тус асуудалда иигэжэ харюусаба:

— Профсоюзудай республиканска комитетүүд мүнгэн һангаар ехэтэ дугалдана. Имагтал Социальна хамгаалгын министрствын мүнгэ зөөрийн туһаламжаар зарим хүнүүдтэ амаралтын байшангуудта ошохо путёвконуудые үгэнэбди. Байгша оной июнийн 1-нээ августын 15 болотор 20 хүн амараад байна. Гэхэ зуура профсоюзай гэшүүдэй үхибүүдтэ туһаламжа үзүүлэгдэнэ.

Зунай сагые һамбаашалан, курортнуудта, амаралтын байшангуудта амарха дуратайшуул профсоюзай эмхинүүдэй зүгһөө багааршые һаа, туһаламжа үзүүлэгдэдэг гээд тэмдэглэхэ болонобди.

С. ОЧИРОВ.

## Туһатай зүбшэл

# ҺҮНЭЙ ГАШАЛХАГҮЙН ТУЛА

Ямар бэ даа эдеэ шанажа байхадатнай, тэрэтнай дүржэ, ураба гэлэйг даа. Тэрэнээ ондоо амһарта руу юулээд, ураһан кастриоль соогоо хилээмэнэй хальһа гү, али хүсөөг һонгино хэхэт. Нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно хэхэн юумсээ абахадатнай, дүржэ ураһанай үнэрын үгы болоодхихол.

Хэрбээ һүнэй ураа гэшэ һаань, тэрэн соогоо багахан хэмжээнэй даһна хээд, хүргэгты. Һүнэй амтан ондоо болоод үгэхэ. Плита дээрэ халижа гараһан һүн дээрээ даһна үбэнүүлхэдэ, ураһанай

үнэрын түргэн үгы болодог. Һүеэ хөөрүүлхэдэ, тэрэнэйнгээ гаража ошохогүйн тула кастриолингаа амһартань ба эрмэгтэнь өөхэ түрхихэт.

Эзгэйнгээ гашуун болохогүйн тула Һүеэ найсахан һамарха, худжа байха шухала. Тийгээд тэрэнээ часай турша соо орхигты. Һүүлдэнь Һүеэ шабхаран урадхуулаад, эзгэйгээ марли дээрэ гаргаһанайнгаа Һүүлдэ шахуурга доро дарахат.

Һүнэйнгөө удаан саг соо гашалхагүйн тула тэрэнээ хөөрүүлхэдэ, литр һүндэ

сайн халбагаар саахар нэмэгты.

Хибэнтэй тэмсэхэ эгээл һүрхэй, зохисотой зүйл гэбэл, һамарай ба тамхинай набшаһан, апельсинэй хатаагдаһан хальһан болоно.

Квартиранууд ба гэрнүүд соо байдаг жэжэ шоргоолзонууд сирень модоной ба наран сээсгэй тоһоной үнэргэ ехэл дурегүй юм. Ушар тиймэнээ шоргоолзодой суглардаг нүхэндэнь, байдаг газартань тоһо саһаха ёһотой.

("Полезные советы" гэнэн номһоо абтаба).

# СПОРТ ТОБШОХОНООР...

ШАТАР. Һүүлэй жэлнүүдтэ коммерческэ шэнжэтэ мурьсөөнүүд үргэнөөр эмхидхэгдэдэг болонхой. Һаяхан иимэ мурьсөөн Чехийн Пардубица хотодо болобо. Олоо арбаад ороной 180 шатаршад мурьсөөндэ хабаадаһан байгаа. Швейцарска гуримаар юһэн турта үнгэргэгдэһан мурьсөөндэ манай республикын түлөөлэгшэд хабаадаһан. Нэгэдэхи бүлэгтэ наадаһан уласхоорондын мастер Тимур Иванов 9-һөө 4,5 очко абаба. Ивалгын аймагай түлөөлөгшэ Чингис Бальжиев хоёрдохи бүлэгтэ наадахадаа, 6 очко абаһан байха юм. Һүүлээрнь Клатави хотодо үнгэргэгдэһан мурьсөөндэ Т. Иванов 9-һөө 7 очко абажа, илалта туйлаба. Ч. Бальжиев 6 очкотой болоһон байгаа.

Манай республика дотор шатар наадые хүтжөөн зорилготой "Байгалай долгинууд" гэжэ мурьсөөн мүнөөндэ дэлхэйн эрдэни зэндэмэни гэжэ тоологдодог Байгал далай эрьедэхи "Байгалай долгинууд" гэжэ амаралтын баазан нээгдэхэ юм. Росси болон СНГ-гэй гүрэнүүдһээ шатаршад уригданхай. "А" бүлэгтэ наадаһан Улаан-Үдэ хотын банкнууд болон коммерческэ предприятинуудай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсэхэ. Эндэ элдэб фирмэнүүд болон акционернэ бүлгэмүүдэй суглуулагдамал команланууд наадахаар хүлээгдэнэ. Нютагууд хоорондын худалдаа наймаанай "Ариг Ус" гэжэ байшангай нэрэ хүндые Россия Национальна олимпийскэ комитетэй гэшүүн, АҮР буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын классай спортын мастер Геннадий Манжуев толгойлохо юм. Олоо фирмэнүүд, акционернэ бүлгэмүүд, коммерческэ эмхинүүд бага предприятинууд спонсорнууд боложо, мүнгэ зөөн һомолбо.

КИК-БОКСИНГ. Спортын энэ зүйлөөр "Россин олоо" гэнэн мурьсөөн Ростов-на-Дону хотодо нэмэгдэнэ. Б. Бадмаев, Ю. Салдаев, Б. Улахинов, А. Видченко, О. Дорохов болон бусад манай республикын нэрэ хүндэ хамгаална. Тренернүүд Владимир Балданов, Дүлээн Бабудоржиев, Павел Федотов гэгшэд тэдэниие һурган һоридог юм. Энээнэй Һүүлээр Югославида үнгэргэгдэһан Европын чемпионатта хабаадаһан тула һуралсал һорилло хэхэ байна.

ҺҮРХАРБААГА. Россин Кубогта хүртэхын түлөө мурьсөөн сентябрь һарын эхээр Улаан-Үдэ "Спартак" стадионной сагаалса дээрэ үнгэргэгдэхэ. Энэ мурьсөөндэ Россин Федерациин хорёод область, хизаар болон республикын зуу гаран харбагшад хабаадахаар хүлээгдэнэ. Манай республикын нэрэ хүндые XXVI Олимпиаин наадануудта хабаадаһан Бальжинима Цыремпилов түрүүтэ суглуулагдамал команда хамгаалха. Нөдоңдо жэл манай нийслэл хотодо үнгэргэгдэһэн мурьсөөндэ Б. Цыремпилов Россин Кубогта хүртөө һэн.

БИАТЛОН. Буряадай багшанарай институт дүүргэһэн спортын мастер Елена Думнова энэ зүйлөөр командала тоосоогоор Европын Кубогта хүртэһэн, хубийн тоосоогоор 7,5 километрэй зайда хоёр дахин буудалгатай мурьсөөндэ хүрэл медальар шагнагдаһан намтартай. Тийгээжэ тэрэ Россин уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргэе һэн. Наяхан Россин Федерациин Спорткомитетэй шиидхэбэрээр уласхоорондын классай спортын мастерай үнэмшэлгэ болон энгэртээ зүүхэ тэмдэг нютагаймань басаганда барюулагдаба.

ФУТБОЛ. Клубай команлануудай дунда футболдоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөнэй нэгэдэхи бүлэгтэ 14 команда хабаадана. Нэгэдэхи дүхэртэй нааданууд дүүрбэ. Эндэ хоёр команда, тусхайлаа "Тепловик" болон "Импульс" команланууд һайн һорилло бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Тийгээжэ тэдэнэр бусад һа холо таһарһан байха юм. Имагтал эдэ команланууд хоорондо болоһон уулзалга алаинайнь түрүү һуурида гарал байһые элирүүлбэ. Тийгээжэ 1:0 тоотойгоор шүүһан "Тепловик" 34 очкотойгоор түрүү һуури эзэлнэ. "Импульс" нэгэ очкоогоор гартана. Хүүрхын түмэр хэрэгсэлнүүд заводой "Мегаллис" болон Онохойн "Восход" команланууд тус тустаа 24 очко абажа, удаадахи һууринуудые эзэлнэ. Транспортын "Локомотив", авиационно заводой "Байгал" Гусиноозерскын "Шахтер", АВРЗ-гэй спортклуб удаадахи һууринуудта дабшана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ

## Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.</p> <p>РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: С.Д.РИНЧИНОВ (редакторай орлогшын), Б-М.Ж.ЖИГЖИТОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б.ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентэй ба Правительствын аппарат), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Г.Х. ДАШЧЕВА, Ц.Ц. ДОНДОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т. В. САМБЬЯЛОВА, В. И. ПИНТАЕВ. (хэблэхтэй директор).</p>	<p>Манай адрес:</p> <p>670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвиллин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4296. Хэблэлдэ туншаагдаһан саг 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэнэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүриххэлдэ абтанхай. Заказ № 7832.</p>
<p>Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарини - 2-50-52, секретаридай - 2-62-62, таһагууд: нийтэ политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-48, 42-19; Закаменскда - 30-61.</p> <p>"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.</p>			